BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

CALDERÓN DE LA BARCA

ALCADELE DIN ZALAMEEA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

CALDERÓN DE LA BARCA

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

CALDERÓN DE LA BARCA

ALCADELE DIN ZALAMEEA

TRAGICOMEDIE ÎN TREI ACTE

În romîneşte de
EMANUEL AVILAR

Cu un Cuvînt înainte de
PAUL ALEXANDRU GEORGESCU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

ALCADELE DIN ZALAMEEA

Tragicomedie în trei acte

PERSONAJELE

REGELE FILIP AL II-lea AL SPANIEI
DON LOPE DE FIGUEROA
DON ALVARO DE ATAIDE, căpitan
UN SERGENT
CHISPA
REBOLLEDO, soldat
PEDRO CRESPO, ţăran bătrîn
JUAN, fiul lui Pedro Crespo
ISABEL, fiica lui Pedro Crespo
INES, vara Isabelei
DON MENDO, hidalgo
NUÑO, servitorul său
UN NOTAR
SOLDAŢI, UN TOBOŞAR, ŢĂRANI, ALAI

Acţiunea se petrece în Zalameea şi în împrejurimi.

ACTUL I

SCENA 1

O cîmpie în apropiere de Zalameea.
Rebolledo, Chispa, soldați

REBOLLEDO

Hristoși și Dumnezei! Ce chin
Să fim purtați din loc în loc
Mărșăluind fără soroc,
Nerăcoriți de fel!

TOȚI

Amin!

REBOLLEDO

Să fim țigani cu-adevărat
De mergem într-așa alai?
Tîrîndu-ne cu chiu cu vai
După un steag înfășurat
Și după tobă...

PRIMUL SOLDAT

Ai şi-nceput?

REBOLLEDO

... Care bătînd necontenit
Urechile ne-a asurzit!?
Dar bine că a mai tăcut.

AL DOILEA SOLDAT

Ei, lasă — nu fi supărat,
C-ar fi mai bună socoteală
De-am mai uita de osteneală
Acuma la intrarea-n sat.

REBOLLEDO

La ce intrare, că-s sfîrşit!
Şi chiar de-ajung nevătămat,
Doar Domnul ştie de mi-i dat
Să stau; că-i de închipuit:
Fruntaşii satului vor vrea
Pe *alferez*[1] să ni-l zorească
La drum din nou să ne pornească
De vrem provizii să ne dea.
„Nu pot, va zice ofiţerul,
Soldaţii-s morţi de oboseală."
Dară cînd obştea comunală
Îşi va deschide portofelul,
Tot el va spune: „Bravi soldaţi,
La drum-nainte să păşim;
Poruncă-i să nu ne oprim!"
Iar noi, ca nişte blestemaţi,

---

[1] Ofiţer, cu grad de sublocotenent, care purta steagul unităţii (n.r.).

Îl vom urma-n slugărnicie
Și asta-i — ce să mai vorbesc!
Pentru el cin călugăresc
Și pentru noi cerșetorie.
Dar jur pe Domnul, de sosim
În seara asta-n Zalameea,
Și dac-o vrea după aceea
Ca mai departe s-o pornim,
Din loc nu mă vor mai mișca
Nici rugi și nici porunci căci doară
N-o fi nici asta-ntîia oară
Cînd disciplina aș călca.

PRIMUL SOLDAT

Și nici întîia oară cînd
Așa ceva să-l fi costat
Vieața pe un biet soldat.
Și mai cu seamă azi, avînd
Pe un prea inimos voinic
Ca don Lope de Figueroa
În fruntea noastră și cînd noua
Comandă nu iartă nimic.
Știți, de don Lope se vorbește
Că-i rău și că-i afurisit,
Și-un om să-njure mai cumplit
Pe-acest pămînt nu se găsește;
Dar cînd e de-mpărțit dreptate
O face fără de cruțare,
De-ar fi să dea o condamnare
Unui amic sau unui frate.

REBOLLEDO

Degeaba-mi spui aceste toate,
Eu fac ce-am zis că sînt în stare!

AL DOILEA SOLDAT

Eh! ce soldat nu se-ngîmfează!?

REBOLLEDO

De mine n-are ce-mi păsa.
De biata Chispa mi-i, de ea,
Care-n tot locul mă urmează.

CHISPA

Don Rebolledo, cred că nu-i
Nevoie să-ți faci griji cu mine!
Căci după cum o știi prea bine
Bărbat la suflet mă născui.
Mă rușinez că-s ocrotită,
Sînt doar soldat la datorie
Și iau necaz și bucurie
La fel, cu cinstea cuvenită.
Că de-aș fi vrut pe-ndestulate
Și liniștit să-mi văd de trai,
Stam la primar, trăind ca-n rai;
Că-n casa lui găsești de toate
Și nu duci lipsă de nimică;
Plocoane fel de fel s-adună,
Cu miile-n fiece lună,
Și masa nu se mai ridică.
Și dacă-aicea am venit
Să-ndur viață rea sau bună
Cu Rebolledo împreună,
Păi, asta e ce mi-am dorit!
De ce-ai fi oare-ngrijorat?

REBOLLEDO

O! Slavă cerului, tu ești
Cununa firii femeiești!

AL DOILEA SOLDAT

Da, ăsta-i adevăr curat.
Porecla Chispa noi i-am dat
Că nu-i femeie, ci scînteie[1].
Trăiască Chispa!

REBOLLEDO

Să trăiască!
Şi-acum ea ar putea să facă
De osteneală să ne treacă;
La coborît ori la urcare
Tot drumul să-l înveselească.
Şi glasul ei să ne îmbete
De-o fi la joc, ori la cîntare.

CHISPA

Răspuns la astfel de-ntrebare
Nu dau decît din castaniete.

REBOLLEDO

Într-ajutor pornesc şi eu;
Prieteni! voi veţi judeca
Isprava fiecăruia.

PRIMUL SOLDAT

Că bine-ai zis! Pe Dumnezeu!

CHISPA

(cîntă)

Eu sînt, titiri, titiri, tina
Să cînt îmi place jacarandina[2].

[1] În limba spaniolă *chispa* înseamnă scînteie (n.t.).
[2] De la *jacara*, dans popular spaniol (n.r.).

REBOLLEDO

Eu sînt, titiri, titiri, taina
Să cînt îmi place jacarandaina.

CHISPA

Să meargă la război stegarul
Şi căpitanul să se-mbarce.

REBOLLEDO

Omoare mauri cine-o vrea,
Că mie rău nu mi-au făcut.

CHISPA

Lopata umble în cuptor
De pîine eu să nu duc lipsă.

REBOLLEDO

Hangiţo, taie-mi o găină,
Berbecul mie-mi cade greu.

PRIMUL SOLDAT

Opreşte! Zău că rău îmi pare.
(Vă curm plăcerea de cîntat;
Şi-a fost frumos cu-adevărat.)
Dar, uite-o turlă colo-n zare!
Haidem spre ea fără ocol
Ş-om sta-n popas după aceea.

REBOLLEDO

Să fie oare Zalameea?

CHISPA

Clopotniţa o dă de gol.
Să nu vă întristaţi prea tare

Că din cîntat el ne opri;
Vom mai avea prilejuri mii
Ca să-i mai zicem o cîntare.
Voioasă sînt în orice loc.
Aceia care pentru-un fleac
Se dau la plîns, mie nu-mi plac;
Eu toată ziua cînt și joc
Și-ți auzi cîntece-o sută.

REBOLLEDO

Ei, hai să facem haltă-aci,
Pînă sergentul va veni
Ca să ne facă cunoscută
Porunca după care noi
O să aflăm dacă în sat
Intrăm cu toții deodat'
Sau cîte-un pîlc.

PRIMUL SOLDAT

Dar iată-l, vine;
E singur. Stați, de văd eu bine,
De căpitan e așteptat,
Și-o iau încoace.

SCENA 2

Căpitanul, Sergentul, ceilalți

CĂPITANUL

Bravi soldați,
Eu vă aduc vestea grozavă
Că, în sfîrșit, avem zăbavă
Și că din loc n-o mai luați

Pîn-ce don Lope n-o veni
Cu oamenii ce-au poposit
Și-s la Lerena. S-a primit
Poruncă să se-adune aci
Ostașii toți, și vom pleca
La Guadelupa numai cînd
Ne vom fi strîns; și în curînd
El însuși va sosi; și-așa,
Cîteva zile tot soldatul
S-o odihni în așteptare.

REBOLLEDO

Ei, asta da, e-o veste mare!

TOȚI

Trăiască-ne comandantul!

CĂPITANUL

Am terminat și cu cazarea
Și comisarul vă va da
Țidule-atunci cînd veți intra,
Pe rînd.

CHISPA

(aparte)

Zău, m-a cam prins mirarea
Și tare-aș vrea să știu și eu,
Ce-a vrut să spună cu cîntarea:
„Hangițo, taie-mi o găină,
Berbecul mie-mi cade greu".

(Ies.)

SCENA

O uliță.

Căpitanul, Sergentul

CĂPITANUL

Senior sergent, biletul meu,
Cu care-n sat mă voi caza
Mi l-ai oprit?

SERGENTUL

Seniore, da.

CĂPITANUL

Și unde zici că voi sta eu?

SERGENTUL

În casa unui om avut,
Ba chiar — a celui mai bogat
Țăran din sat; și am aflat
Că e un strașnic încrezut,
Și-n fudulia lui se ține
Mai mîndru și mai fanfaron
Ca un infante de Léon.

CĂPITANUL

Unui țăran, dacă-i bogat,
Îi șade bine îngîmfat.

SERGENTUL

Senior, e cea mai bună casă,
Nu-i alta-n sat mai arătoasă.
Dar, ca să spun adevărat,

Cu alt gînd te-am mutat aci.
Nu afli-n toată Zalameea
Ființă-ntruchipînd femeia
Mai gingașă ca...

CĂPITANUL

Spune, zi.

SERGENTUL

Ca fata lui.

CĂPITANUL

Zău, ce vorbești?
Că de-o fi mîndră și frumoasă,
Cînd are mîna noduroasă,
Picioare mari cu pulpa groasă,
Nu tot țărancă o numești?

SERGENTUL

Cum poate cineva să zică
Așa?

CĂPITANUL

Și-i altfel, prost ce ești?

SERGENTUL

Poți oare-aici să-ți folosești
Într-alt chip vremea puțintică,
(Cînd de amor nici vorbă nu-i)
Decît să prinzi o țărăncuță,
Care, sfioasă și prostuță,
Să stea s-asculte tot ce-i spui?

CĂPITANUL

În viața mea eu n-am avut
De-a face cu femei de țară;
Ştii, nici măcar așa-ntr-o doară.
Femeia care n-a ținut
La maniere și veșmînt
N-am socotit-o ca femeie.

SERGENTUL

Ba, cîte-au vrut să mi se deie,
Vă jur, la fel de dragi îmi sînt.
Hai la cvartir. Pe Dumnezeu
Că mă gîndesc să pot vorbi
Cu ea pe loc.

CĂPITANUL

Ai vrea să știi
De ai dreptate tu sau eu?
Văzînd-o pe frumoasa sa,
Acela ce-i îndrăgostit
De ea, va spune fericit:
„E doamna sufletului meu!"
Şi nu: „Uite țăranca mea!"
Căci dacă-ți chemi a ta iubită
Pe nume „doamnă", treaba-i clară:
Pentru-o femeie de la țară
Porecla e nepotrivită.
Dar acest zgomot ce-i?

SERGENTUL

Un om
Descalecă de pe-o mîrțoagă
În uliță la cotitură,
Şi după trup, după făptură

Ar semăna cu Don Quijote,
Cel ale cărui mari isprăvi
Le-a povestit Miguel Cervantes.

CĂPITANUL

Ei, ia te uită, ce figură!

SERGENTUL

Hai, să plecăm, senior, e timpul.

CĂPITANUL

Sergent, du-mi lucrurile mele
La gazda pe care-ai găsit-o,
Și-ntoarce-te de-mi dă de știre.
(Ies.)

SCENA 4

Don Mendo, Nuño

DON MENDO

Ce-mi face calul?

NUÑO

O, bălanul
E jigărit; abia se mișcă.

DON MENDO

Dar spune-mi, slugii tu i-ai spus
Să-l scoată și să-l plimbe-un pic?

NUÑO

Ei, da! Așa furaj mai zic!

DON MENDO

Nimic mai bun decît plimbarea
Pentru un astfel de-animal.

NUÑO

Eu cred c-ar fi mai bun ovăzul.

DON MENDO

Să-mi lase dezlegați ogarii,
Ai spus?

NUÑO

Pe ei — ce bucurie!
Dar vai de măcelar.

DON MENDO

Ajunge!
S-a făcut ceasul trei; hai — dă-mi
Mănușile și scobitoarea.

NUÑO

Dar de se află că-ntre dinți
Ții scobitori de formă?

DON MENDO

Dacă
Ar îndrăzni cumva vreunul
Să creadă că eu n-am mîncat
Fazan la prînz, eu aș fi gata
Să spun și să *susțin* oriunde
Că-i mincinos.

NUÑO

N-ar fi mai bine
Să-mi dai să mă *susțin* pe mine?

De ce tot altuia? Că doară
Eu te slujesc.

DON MENDO

Astea-s prostii!
Mai bine mi-ai răspunde: ştii
Că au intrat după-amiază
Soldaţi în sat?

NUÑO

Seniore, da.

DON MENDO

Vai de săraca ţărănime,
Cu-atîţia oaspeţi ce-o aşteaptă!

NUÑO

De plîns sînt mai curînd aceia
Care n-aşteaptă...

DON MENDO

Care-anume?

NUÑO

Hidalgii; şi nu-i de mirare;
Ce crezi, seniore, de ce oare
Nu prea se bagă-n gazdă nimeni
În casă de hidalg?...

DON MENDO

De ce?

NUÑO

Ca să nu moară — vezi — de foame.

DON MENDO

Să-l odihnească Domnu-n pace
Pe nobilul și bunu-mi tată,
Că mi-a lăsat hrisovul mare,
Pictat în aur și azur,
În care-s înșirați strămoșii;
Și neam de neam el mă scutește
De la asemenea corvoadă.

NUÑO

De pe hrisov n-ar fi fost rău
De-ar fi rămas un pic de aur!

DON MENDO

Dar, dacă mă gîndesc mai bine
Și dacă ar fi să grăiesc drept,
Nu prea mă simt datornic tatii
De a mă fi născut hidalgo;
Căci zău că n-aș fi-ngăduit
Ca-n pîntecele mamei mele
Să fiu de altul zămislit
Decît de-un nobil cu blazon.

NUÑO

De-acolo, greu ți-ai fi dat seama!

DON MENDO

Ba, cît se poate de ușor.

NUÑO

Cum asta, senior?

DON MENDO

Se vede
Că nu cunoști filozofia;
Și că *de fel* n-ai priceput
Al lucrurilor început.

NUÑO

E drept, senior, nici *alte feluri*
Ce vin pe urmă, de cînd noi
Ne ospătăm tot împreună;
Căci masa ta-i masă divină,
Nu are mijloc și-i lipsește
Și *începutul* și sfîrșitul.

DON MENDO

Vorbesc de alte *începuturi*.
Să știi că cel care se naște
Este substanță închegată
Din hrana ce-au mîncat părinții.

NUÑO

Mîncau părinții dumitale?
Și nu le-ai moștenit năravul!

DON MENDO

Iar hrana asta se preface
Pe urmă-n carne și în sînge.
Și dacă tatăl meu, de pildă,
Ar fi mîncat vreodată ceapă,
Mirosul eu l-aș fi simțit
Pe loc și i-aș fi spus: „Oprește,
Că nu-mi convine să mă nasc
Dintr-un așa soi de mîncare".

NUÑO

Acuma cred, într-adevăr.

DON MENDO

Ce crezi?

NUÑO

Că foamea face duhul
Tare-ascuțit.

DON MENDO

Nerod ce ești,
Crezi că-s flămînd?

NUÑO

De am greșit,
Stăpîne, nu te mînia,
Nu ești flămînd, dar poți să fii,
E abia trei; și tibișir
Mai strașnic de scos pete nu-i
Decît saliva ta și-a mea.

DON MENDO

E vreun motiv întemeiat
Să-mi fie foame tocmai mie?
Numai golanilor li-i foame;
Doar nu sîntem cu toți egali!
Nu-l preocupă pe-un hidalgo
Mîncarea.

NUÑO

Vai, păcat că nu-s
Hidalgo!

DON MENDO

Taci, destulă vorbă!
Hai s-o sfîrșim, căci am ajuns
În uliță la Isabel.

NUÑO

De Isabela dacă ești
Atît de tare-ndrăgostit
Lui tată-su de ce n-o ceri?
În chipul ăsta amîndoi,
Și dumneata și tatăl ei,
Ați dobîndi ce vă lipsește:
Matale hrană, el nepoți
De viță nobilă.

DON MENDO

Ia taci!
Cum, Nuño, socoți că eu
M-aș învoi ca pentru bani
Să mă-njosesc să iau de socru
Pe-un om de rînd?

NUÑO

Zău, mă gîndeam
Că a avea un om de rînd
Ca socru ar fi lucru mare;
Căci doar de ceilalți se zice
Că sînt capcane-ntinse-n care
Cad ginerii. Cum n-ai de gînd
Să te însori, de ce te-arăți
Atît de coplesit de-amor?

DON MENDO

Dar ce, e scris să mă însor?
Ce, nu-s la Burgos mănăstiri
S-o ţină, cînd mi s-o urî?
Ia uită-te, poate-o zăreşti!

NUÑO

Mă tem că dacă mă apropii
Mă vede Pedro Crespo...

DON MENDO

Cine
Ar îndrăzni să se atingă
De sluga mea? Nu-mi aparţii?
Fă ce ţi-a poruncit stăpînul!

NUÑO

„Fă ce ţi-a poruncit stăpînul
Şi stai la masă-apoi cu dînsul",
Spune zicala noastră veche.
O fac, dar nu văd să mă pună
La masa lui.

DON MENDO

Ce, s-ar putea
Să n-aibă slugile-o zicală!

NUÑO

Avem noroc, căci, uite-apare
Cu vară-sa, Ines, la geam.

DON MENDO

Mai bine-ai spune că văzut-ai
Cum soarele azi înc-o dată
A răsărit după-amiază,
De diamante-ncununat.

SCENA 5

Isabel şi *Ines*, la o fereastră; *ceilalţi*

INES

Hai la fereastră, verişoară,
— Şi cerul să te aibă-n pază.
Hai, vino şi-ai să vezi soldaţii
Cum intră-n sat.

ISABEL

Nu mă trimite
Să stau tocmai acum la geam.
Că-n uliţă e omu-acela,
Ines, şi ştii că dacă-l văd
Pe loc îmi trece orice chef.

INES

S-o fi trezit în el dorinţa
De-a-ţi face curte cu de-a sila.

ISABEL

A dat norocul peste mine!

INES

Părerea mea-i că tu faci rău
Că te tot necăjeşti atîta.

ISABEL

Dar bine, ce-ai vrea să fac?

INES

Haz.

ISABEL

Adică haz de necaz?

DON MENDO
(apropiindu-se de fereastră)

Puteam pînă-n această clipă
Să jur, pe cinstea de hidalgo,
(Ce-i jurămînt de neclintit)
Că zorile n-au răsărit;
Și oare-i lucru de mirare,
Cînd aurora voastră face
Să fie ziuă-a doua oară?

ISABEL

Eu v-am mai spus-o, senior Mendo,
De-atîtea ori, că în zadar
Cheltuiți vorbele de-amor;
Păcat pe uliți toată ziua
Să stați făcînd pe-ndrăgostitul,
Tot dînd tîrcoale casei mele.

DON MENDO

Dacă femeile frumoase
Ar bănui ce mult cîștigă
În frumusețe cînd ne-arată
Dispreț, mînie și ocară,
N-ar mai dori altă podoabă
Pentru obraz toată viața.
Pe cinstea mea, ești minunată;
Hai, ocărăște-mă mai tare.

ISABEL

Ocările de-s de prisos,
Poate că faptele, don Mendo,
Vă vor convinge. Hai, Ines,
Vin înăuntru și trintește-i
Oblonul geamului în nas.
(Se retrage.)

INES

Don cavaler rătăcitor,
Căutător de aventură,
În acest soi de bătălii,
Chiar meșter luptător de-ați fi,
N-o să vă vină prea ușor!
Ajute-vă Amor.
(Se retrage.)

DON MENDO

Ines,
Toate frumoasele-au făcut
De cînd e lumea ce au vrut. Nuño!

NUÑO

Ah, cum se nasc fără noroc
Toți cei săraci!

SCENA 6

Pedro Crespo; apoi *Juan Crespo; ceilalți*

CRESPO
(aparte)

Dar nu e chip
Să intru sau să ies din casă

Și-n uliță să nu-ntîlnesc
Cuconul ăsta amărît
Orbecăind în lung și-n lat!

NUÑO
(aparte, stăpînului său)

Stăpîne, vine Pedro Crespo.

DON MENDO

Să trecem de cealaltă parte,
Că-i tare-afurisit țăranul.
(Apare Juan Crespo.)

JUAN
(aparte)

E lege ca mereu în poartă
Să dau de arătarea asta
Cu pană-n frunte și mănuși?

NUÑO
(aparte, stăpînului său)

Și fii-su-ntr-aicea vine.

DON MENDO

Stai liniștit și nu te teme.

CRESPO
(aparte)

A! uite-l și pe Juanico!

JUAN
(aparte)

Văd că și tata vine-ncoace.

DON MENDO
(aparte, lui Nuño)

Ascunde-te. *(Tare.)* O, Pedro Crespo,
Rog Domnul să vă aibă-n pază!

CRESPO

La fel, vă aibă Domnu-n pază.
(Don Mendo şi Nuño ies.)

SCENA 7

Pedro şi Juan Crespo

CRESPO
(aparte)

Îl văd că se-ncăpăţînează
Şi-am să-i dau odată una
În aşa fel ca să o simtă.

JUAN
(aparte)

Cred că-ntr-o zi îmi ies din fire.
(Tare.) De unde vii acuma, tată?

CRESPO

Vin de la arie. Am fost
Azi după-prînz să văd recolta;
Şi lanurile-s minunate
Gemînd de snopi şi de căpiţe,
Şi toate de departe-ţi par
Ca nişte mîndri munţi de aur,
De-un aur din cel mai curat,
Căci, vezi, grăunţele acestea

De ceru-ntreg îs rînduite.
Prielnic, vîntul din suflare
Alege boabele de pleavă
Și trece grînele-ntr-o parte
Și de cealaltă parte paiul,
Așa cum unul mai mărunt
Dă loc celui cu greutate.
O, deie Domnul ca în șură
Să le pot strînge mai-nainte
Ca vreo furtună să le strice,
Ori vîntul să le risipească.
Dar tu, ce-ai mai făcut?

JUAN

Nu știu
Cum să ți-o spun să nu te mînii!
Azi am jucat puțin pelotă[1],
Două partide, după-masă,
Și le-am pierdut pe amîndouă.

CRESPO

Noroc că le-ai putut plăti.

JUAN

Nu le-am plătit, căci nu aveam
Bani pregătiți; tocmai veneam
Părinte, să te rog să-mi dai...

CRESPO

Ascultă — și-i vorbi pe urmă!
Ferește-te de două lucruri:

[1] Joc popular cu mingea, de origine bască: mingea este lovită cu un fel de lopățică prinsă de mîna dreaptă a jucătorului (n.r.).

Să nu făgăduiești cînd știi
Că nu vei duce la-mplinire,
Și nici să joci pe bani mai mulți
De cît te ține buzunarul;
Așa că dacă ți se-ntîmplă
Să pierzi, să nu pierzi și obrazul.

JUAN

E un sfat demn, și demn de tine;
Și ca să vezi că-l prețuiesc,
Ți-l voi plăti și eu cu altul:
În viața ta să nu dai sfaturi
Acelui ce-a venit să-ți ceară
Bani.

CRESPO

Repede-mi plătiși cu vorba!
(Ies.)

SCENA 8

Curtea sau tinda casei lui Pedro Crespo.
Crespo, Juan, Sergentul

SERGENTUL

Ascultă — aici stă Pedro Crespo?

CRESPO

Cu ce-ar putea să vă servească?

SERGENTUL

Am de adus în casa lui
O ladă care aparține

Lui don Alvaro de Ataide,
Ce-i căpitanul trupei care
Sosit-a azi după-amiază
Și stă-n cvartir la Zalameea.

CRESPO

Atîta cît ai spus ajunge.
Pentru-a sluji lui Dumnezeu
Și regelui, prin căpitanii
Ce ni-s trimiși, țin pregătită
Și casa și gospodăria.
Și pînă-i fac odaia gata,
Hai, lasă tot ce ai adus
Și spune-i că-l aștept să vină
Oricînd poftește și că-l rog
De toate să se folosească.

SERGENTUL

N-ai grijă, va veni îndată.
(Pleacă.)

SCENA 9

Crespo, Juan

JUAN

Bogat cum ești, de ce te lași
Supus la astfel de corvoadă
De găzduire?

CRESPO

Dar cum pot
Eu să mă scutur de povară?

JUAN

Un titlu cumpărînd, de nobil.

CRESPO

Dar spune-mi, pe viața ta,
E cineva care nu știe
Că-s om cinstit și că mă trag
Din neam de rînd? Socot că nu;
Căci ce cîștig eu cumpărînd
Înnobilarea de la rege,
Dacă, o dată cu hrisovul
Nu pot și sîngele să-l cumpăr?
Crezi că vor zice unii-atunci
Că prețuiesc mai mult? Prostii.
Știi ce vor zice: că sînt nobil
Pe prețul de cinci-șase mii.
Treabă de bani și nu de cinste,
Căci cinstea n-o poți cumpăra.
Vrei să asculți acum o pildă,
Ce-i drept, puțin cam grosolană?
Un om ce-a fost pleșuv tot timpul
S-a hotărît pe cap să-și pună
Perucă. Și ce crezi, cu asta
În ochii lumii a-ncetat
De-a mai fi chel? Nici pomeneală!
Toți care-l întîlneau ziceau:
„Ce bine-i stă lui don Cutare
Cu-așa perucă!“ Ce scofală
Că nu i se vedea chelia,
Cînd toți știau că el o are?

JUAN

Tot i-a prins bine la ceva:
Întîi că i-a ascuns cusurul,

Și-apoi că-l mai și apăra
De arșiță, de frig și vînt.

CRESPO

Nu vreau o cinste-nșelătoare,
Și casa mea de pîn-acum
Rămîne așa. Țărani au fost
Bunicii și părinții mei,
Țărani îmi vor fi și copiii.
Cheam-o pe soră-ta.

JUAN

Iat-o vine!

SCENA 10

Isabel, Ines, Crespo, Juan

CRESPO

Copila mea, al nostru rege,
Ține-l-ar cerul mii de ani,
Se află-n drum spre Lisabona
Unde se va încorona
Ca domn și ca stăpîn deplin;
Și la această sărbătoare
S-adună și făloase trupe
Ce-au și pornit, ca la paradă,
Să dea onoruri militare;
Și vechiul regiment de Flandra
Înspre Castilia coboară.
În fruntea lui e-acel don Lope,
De care toată lumea zice
Că-i zeul Marte spaniol.

Ne vor intra în casă astăzi
Soldați, și ar fi tare bine
Să nu te vadă. Fata mea,
Te du-n odăile de sus,
Acelea-n care altă dată
Am locuit.

ISABEL

Tocmai de asta
Venisem, tată, să te rog
Să te-nvoiești să plec de-aci,
Căci n-are rost ca să rămîn
Numai s-ascult mii de prostii.
Cu verișoara, amîndouă,
Vom sta retrase, ca-n chilie,
Nici soarele n-are să știe
De noi.

CRESPO

În paza Domnului!
Tu, Juanito, să rămîi,
Pe oaspeți să-i primești cu cinste,
Iar eu voi căuta prin sat
Cîte ceva pentru ospăț.
(Pleacă.)

ISABEL

Haidem, Ines!

INES

Hai, verișoară;
Măcar că eu nu prea văd rostul
Ca să păzești pe o femeie
Ce singură nu se păzește.
(Isabel și Ines pleacă.)

SCENA II

Căpitanul, Sergentul, Juan

SERGENTUL

Iată, asta-i, senior, casa.

CĂPITANUL

Du-te la corpul de gardă și ia ce rámas a
Din lucruri.

SERGENTUL
(aparte, către Căpitan)

Mă duc, dar vreau
Întîi cu țărăncuța ochi să dau.
(Iese.)

JUAN

Eu vă urez: bine-ați venit!
Și mare-i cinstea ce am dobîndit
Cînd pragul ne-a trecut intrînd în casă
Un cavaler din viță atît de-aleasă.
(Aparte.) Ce fercheș e! Și ce bărbat!
Ah, ce-aș purta eu haină de soldat!

CĂPITANUL

Eu vă zic bine v-am găsit.

JUAN

Vă cer iertare, de-i nerînduit;
Căci tatăl meu mult ar fi dat
Să-i fie casa astăzi un palat.
Acum e dus după merinde

Și masa el îndată v-o va-ntinde.
În timpul ăsta eu vă pregătesc
Odaia.

CĂPITANUL

Nu știu cum să răsplătesc
Atîta omenie.

JUAN

Plecata voastră slugă pe vecie.
(Iese.)

SCENA 12

Sergentul, Căpitanul

CĂPITANUL

Ei, ce-i sergent, vii bucuros?
Ai dat peste țărancă?

SERGENTUL

Pe Hristos,
Că-ntreaga casă-am cercetat
Din cuhnie pînă-n odaia de culcat
Și nicăieri eu n-am găsit-o.

CĂPITANUL

De bună seamă că țăranul a pitit-o.

SERGENTUL

Am întrebat pe-o servitoare,
Și dînsa mi-a răspuns, șiret, că i se pare
Că stă-n odăile de sus

Ascunsă bine, și că și tată-su i-a spus
Să nu coboare ori ce-ar fi; tare-i bănuitor!

CĂPITANUL

Dar unde-i vreun țăran ce nu-i prevăzător?
Dacă-o lăsa, și de-o vedeam,
De ea nici nu mă sinchiseam;
Dar pentru că bătrînul o ține-n chip hoțesc,
Mă bată Dumnezeu, mă face s-o găsesc
Acolo unde e.

SERGENTUL

Dar cum
O să ne facem, senior, pînă la dînsa drum
Și să intrăm la ea nebănuiți?

CĂPITANUL

Pînă n-ajung la ea, eu nu mă las, să știți.
Cu vicleșug să mergem.

SERGENTUL

Că bine ziceți; iată:
Chiar dacă n-o fi prea grozav, deocamdată
Ne-ar fi de-ajuns de-o vom vedea;
C-așa și mai de preț ne va părea.

CĂPITANUL

Ascultă, am găsit.

SERGENTUL

Nu zău!? Prea bine.

CĂPITANUL

Prefă-te că... Dar nu; căci uite — vine,
(văzîndu-l venind pe Rebolledo)
Soldatul ăsta, ce-i mai iscusit,
Şi-mi va juca mai bine rolul plănuit.

SCENA 13

Rebolledo, Chispa, ceilalţi

REBOLLEDO
(către Chispa)

Să vezi ce mi-a trecut prin minte:
Să merg la Căpitan, şi-n cîteva cuvinte
Lui să mă jeluiesc.

CHISPA

Iar eu îţi dau un sfat:
Vorbeşte-i limpede şi în chip răspicat.
Şi, în sfîrşit, să nu te ţii
De şotii şi de nebunii.

REBOLLEDO

Dă-mi cu-mprumut puţin din mintea ta.

CHISPA

Nici chiar mai mult nu ţi-ar strica.

REBOLLEDO

Pînă vorbesc cu dînsul, aşteaptă-mă colea.
(Apropiindu-se.)
Vin să vă rog...

CĂPITANUL

Acum orice mi-ar cere,
Pe cinstea mea, de-mi stă-n putere,
Pe Rebolledo îl ajut, că-mi place
Curajul, agerimea lui.

SERGENTUL

Şi-i bun războinic, n-ai ce-i face!

CĂPITANUL

Ei, ce-ţi doreşti?

REBOLLEDO

Eu am pierdut
Banii ce-i am, şi banii ce-am avut,
Ori i-oi avea: şi am rămas fără-un chior
Şi în prezent, şi în trecut, şi-n viitor.
Şi-aş vrea ca-n zilele ce mai avem de stat
Să fiu cam într-aşa chip ajutat,
Ca don major să-mi dea...

CĂPITANUL

Spune-mi, ce-ai vrea?

REBOLLEDO

Jocul de popice pe socoteala mea;
Greutăţile m-au năpădit,
Dar ştie toată lumea că sînt un om cinstit.

CĂPITANUL

Ce-mi ceri e cu temei şi va afla
Îndată şi majorul că e dorinţa mea.

CHISPA
(aparte)

De-ar ține-o Căpitanul într-una tot așa!
Ah! Doamne, ce n-aș da să iasă
Din asta să mă văd „popicăreasă"!

REBOLLEDO

Mă duc să-i spun.

CĂPITANUL

N-am terminat, așteaptă!
Nevoie am de tine ca să prefaci în faptă
Un fulger de idee ce mi-a trecut prin cap,
Cu care sper dintr-un impas să scap.

REBOLLEDO

Păi, gata, ce mai așteptăm?
„Cine întîrzie a ști
Întîrzie și-a făptui."

CĂPITANUL

Ascultă-mă; căci eu în gînd mi-am pus
Să urc în camera de sus,
Și-acolo eu să văd de locuiește
Aceea care azi de mine se ferește.

REBOLLEDO

Ei bine, atunci de ce nu urci?

CĂPITANUL

N-aș vrea
Ca să pătrund fără motiv, fără a avea
Și scuza pregătită. Am să mă prefac
Că am pornit o ceartă și ca să-ți vin de hac,

Mi te-am luat la goană și, tare-nfuriat,
Scot sabia, și-atunci tu intri, speriat,
Scăpare căutînd în locul unde
Persoana cu pricina de mine se ascunde.

REBOLLEDO

Am priceput acum tot planul.

CHISPA
(aparte)

Cu Rebolledo stă de vorbă Căpitanul
Într-așa chip, că îndoieli nu lasă
Că încă astăzi m-or striga „popicăreasă".

REBOLLEDO
(ridicînd glasul)

Pe legea mea, e doar știut
Că dreptul care-l cer acum eu, l-a avut
Un hoț, un găinar și-o haimana;
Și-acuma, cînd un om cinstit îl vrea,
Nu i se dă?

CHISPA
(aparte)

Iar a înnebunit!

CĂPITANUL

Ei, cum vorbești? Cu mine ți-ai găsit?

REBOLLEDO

Dar ce! nu pot să mă înfurii,
Cînd am dreptate?

CĂPITANUL

Nu, nici gurii
Să-i dai frîu liber; și să știi
Că-mi datorezi recunoștință,
Că-nghit aceste mojicii.

REBOLLEDO

Îmi sînteți căpitan, și bine-ar fi
Să tac. Dar zău, mă jur, dacă-aș avea
O armă...

CĂPITANUL
(punînd mîna pe spadă)

Ce mi s-ar întîmpla?

CHISPA

Opriți-vă, senior! *(Aparte.)* Îl căsăpește.

REBOLLEDO

Noi altfel am vorbi.

CĂPITANUL

Ce mă oprește,
Ca pe acest pungaș obraznic să-l văd mort?

REBOLLEDO

Eu fug, mai mult din stima care-o port
Acestui grad.

CĂPITANUL

Nădejdea-n fugă-ți pui,
Dar tot nu scapi.

CHISPA

Nu-l scoți din ale lui.

SERGENTUL

Calmați-vă, senior!

CHISPA

Ascultă!

SERGENTUL

Stai, oprește!

CHISPA

„Popicăreasă" nu mă mai numește.

(Căpitanul iese fugind după Rebolledo; Sergentul după Căpitan. Apare Juan Crespo cu spada-n mînă; pe urmă tatăl său.)

SCENA 14

Juan, Crespo, Chispa

JUAN

Veniți toți în graba mare.

CRESPO

Ce s-a-ntîmplat aici?

JUAN

Ce a fost oare?

CHISPA

Cu spada, Căpitanu-nfuriat
S-a repezit năprasnic să taie pe-un soldat,
Care de frică a fugit pe scară
În sus.

CRESPO

Să aibă-o soartă chiar atît de-amară?

CHISPA

Dați fuga după dînsul.

JUAN
(aparte)

Clădit-am pe nisip;
Pe vara și pe soră-mea s-ascundem n-a fost chip
(Ies.)

SCENA 15

O odaie de sus, în aceeaşi casă.
Rebolledo, fugind, se întîlneşte cu *Isabel* şi cu *Ines;* apoi *Căpitanul* şi *Sergentul*

REBOLLEDO

Oh! doamnelor, precum în templu
Cel prigonit găsea scăpare,
Așa eu azi cer adăpost
În acest templu al iubirii.

ISABEL

Dar cine-i cel ce vă silește
Ca să fugiți?

INES

Ce întîmplare
Vă face să intrați aici?

ISABEL

Și cine vă alungă?

(Apar Căpitanul și Sergentul.)

CĂPITANUL

Eu,
Care vreau să îl ucid
Pe-acest tîlhar. Pe legea mea,
N-aș fi crezut...

ISABEL

Opriți mînia,
Fie măcar pentru atît, senior,
Că a venit să-mi ceară oblăduire;
Bărbații, care-s ca domnia-voastră,
Le apără — se zice — pe femei,
Nu pentru că-s de oarecare viță,
Ci pentru că-s femei; și cînd sînteți
Aceea ce sînteți, asta-i de-ajuns.

CĂPITANUL

Nu se putea un adăpost mai bun
Care să-l scape de mînia mea
Decît a voastră mare frumusețe,
Ce face pentru ea să-ți dai viața.
Dară, vedeți, socot că n-ar fi bine
Ca, folosind această întîmplare,
Să săvîrșiți asupra mea o crimă
Ce n-ați îngăduit ca eu s-o fac.

ISABEL

Sînteți un cavaler curtenitor
Și noi vă vom rămîne-ndatorate
Pe toată viața, însă prea curînd
Doriți răsplata curteniei voastre.
Ca să-l iertați pe acest biet soldat
Eu vă implor acum; dar să nu-mi cereți
Și plata datoriei pentru care
Eu vi-s atît de recunoscătoare.

CĂPITANUL

Nu numai frumusețea voastră
E de-o desăvîrșire rară,
Dar tot așa-i și-nțelepciunea;
Parcă-n ființa voastră, azi
Îngemănare și-au jurat
Și frumusețea și virtutea.

SCENA 16

Crespo și *Juan*, cu spadele scoase din teacă; *Chispa; ceilalți*

CRESPO

Ce-nseamnă asta, cavalere?
Înfricoșat eram la gîndul
Că omorîți aici un om;
Cînd colo, ce să văd?...

ISABEL

(aparte)

Ajută-mi, Doamne

CRESPO

Cum, spuneți vorbe dulci unei femei?
Fără îndoială, sînteți tare nobil
Dacă vă poate trece atît de iute
O supărare.

CĂPITANUL

Cel ce a primit
Prin naștere îndatoriri este ținut
Să se supună lor; și, astfel eu,
Avînd respect pentru această doamnă,
Mi-am înfrînat voit toată mînia.

CRESPO

Isabel — știți — este fiica mea,
Și e țărancă, senior,
Nu doamnă.

JUAN

(aparte)

Aș putea să jur
Că totul e-o dibace născocire
Ce i-a slujit ca să pătrundă aici.
Mînia-n mine aprig clocotește
Cînd văd cum vor să-și bată joc de noi;
Dar n-o să-i las. *(Tare.)* Seniore căpitan
De-ați fi avut bunăvoință,
Ați fi putut băga de seamă
Cum vă primește tatăl meu,
Ca azi să nu-l mai fi făcut
Să sufere și-acest necaz.

CRESPO

Cine te pune să te-amesteci,
Flăcăule? Unde-i necazul?

Cum, cînd l-a supărat soldatul
Nu trebuia să-l urmărească?
Copila mea văzînd hatîrul
De-a-l fi iertat, a fost mișcată,
Cum tot mișcat mă simt și eu
Cînd aflu că un senior
I-arată-acum atîta stimă.

CĂPITANUL
(către Juan)

E limpede că n-a fost alt motiv,
Și vezi de-acum să te gîndești mai bine
Cînd deschizi gura.

JUAN

Lasă c-am văzut
Eu bine.

CRESPO

Ei, dar ce ai vrea să spui
Cu asta?

CĂPITANUL

De n-ați fi de față,
I-aș da pe loc pedeapsa meritată
Acestui tînăr.

CRESPO

Mai încetișor,
Seniore căpitan, căci numai eu
Am dreptul să mă port cu fiul meu
Așa cum vreau, dar dumneavoastră nu.

JUAN

Și de la tatăl meu primesc mustrarea,
Dar n-aș îngădui să mi-o dea altul.

CĂPITANUL

Și ce i-ai face?

JUAN

În joc mi-aș pune viața,
Onoarea să mi-o apăr cu-ndîrjire.

CĂPITANUL

Dar ce onoare are un țăran?

JUAN

Una la fel cu a domniei-voastre;
Căci e știut că de n-ar fi țăranul,
N-ar mai putea trăi nici Căpitanul.

CĂPITANUL

Pe Domnul, că această mojicie
N-o voi răbda!

CRESPO

Să luați seama
Că sînt și eu pe-aicea.
(Scot săbiile.)

REBOLLEDO

Pe Hristos,
Acum să vezi tu, Chispa,-ncăierare!

CHISPA
(țipînd)

Săriți, aici, să vie garda!

REBOLLEDO

Don Lope! *(Aparte.)* Ia priviți, alarmă!

SCENA 17

Don Lope, în uniformă foarte elegantă, înarmat; *soldați, un toboșar, ceilalți*

DON LOPE

Ce se petrece-aici? De-abia sosii
Și trebuie să văd neapărat
Că primul lucru peste care-am dat
Nu-i altceva decît eterna ceartă?

CĂPITANUL

(aparte)

Ce neprielnic ceas ales-a?
Și don Lope de Figueroa!

CRESPO

(aparte)

Pe legea mea că tinerelul
La toată lumea ținea piept.

DON LOPE

Vorbiți! ce-a fost? ce s-a-ntîmplat?
De nu, vă văd toți dumnezeii!
Bărbați, femei și toată casa
Vă zvîrl afară pe fereastră!
Nu e de-ajuns că m-am urcat
Pînă aici, tîrînd piciorul
Care mă doare, să-l ia dracu?
Amin! Dar nu aveți de gînd
Să-mi spuneți clar: „Asta a fost!"?

CRESPO

Senior, dar e-o nimica toată.

DON LOPE

Vorbiți și spuneți adevărul.

CĂPITANUL

Păi, să vedeți, sînt găzduit
În casa asta: și-un soldat...

DON LOPE

Hai, spune!

CĂPITANUL

Un motiv mi-a dat
Ca să scot spada contra lui
Să-l pedepsesc, și el în fugă
Intră aici. Intrai și eu,
Și-am dat peste aceste două
Țărănci: și nu știu, tatăl lor,
Fratele lor, cine-o fi fost,
Se pare că s-au supărat
Că am pătruns aci.

DON LOPE

Deci, eu
Se vede c-am ajuns la timp
Ca astăzi să vă-mpac pe toți.
Ei, spuneți, care-a fost soldatul
Ce l-a silit pe Căpitan
Ca împotriva lui să scoată
Din teacă spada?

REBOLLEDO

(aparte)

Să plătesc
Eu pentru toți?

ISABEL
(arătîndu-l pe Rebolledo)

Acesta e
Cel care a intrat fugind aici.

DON LOPE

Tratați-l cu-ndoită biciuire.

REBOLLEDO

De ce *tratat* vorbeați, senior?

DON LOPE

Tratat cu biciuire.

REBOLLEDO

Nu sînt omul
Obișnuit să fiu așa *tratat.*

CHISPA
(aparte)

De data asta mi ți-l schilodește.

CĂPITANUL
(aparte, către Rebolledo)

Ah, Rebolledo! pentru Dumnezeu,
Tu să nu spui nimic, căci încerc eu
Să te salvez.

REBOLLEDO
(aparte, către Căpitan)

Dar cum să fac
Să nu le spun? Că dacă tac,
Au să mă lege fedeleș

Ca pe-un soldat răufăcător!
(Tare.) Poruncă mi-a dat Căpitanul
Să mă prefac că-ncep o sfadă
Care avea să-i dea prilej
Să intre-aici.

CRESPO

Acum vedeţi
Cîtă dreptate am avut?

DON LOPE

Ba nicidecum, căci n-aveţi dreptul
Să dați prilej de tulburare
Care-ar putea să piardă satul.
Ei, toboșar! Hai, bate toba
Ca toți soldații să se strîngă
Să stea la corpul lor de gardă;
Și azi să nu mai iasă unul,
Că-l pedepsesc pe loc cu moartea.
Și, cum nu faceți casă bună,
Unul fiind cu năbădăi,
Iar celălalt cu un necaz,
Am să vă-mpac pe amîndoi:
Ia-ți altă gazdă, Căpitane!
În casa asta rămîn eu
Și într-însa am să locuiesc
Pînă-oi pleca la Guadelupa
La rege.

CĂPITANUL

Sfaturile voastre
Sînt categorice porunci
Pentru mine.
(Căpitanul, soldaţii şi Chispa ies.)

CRESPO

Voi intraţi în casă.
(Isabel, Ines şi Juan ies.)

SCENA 18

Crespo, Don Lope

CRESPO

Vă mulţumesc de mii de ori
Că m-aţi salvat dintr-o-ntîmplare
Care ar fi putut, senior,
Chiar să mă piardă.

DON LOPE

Spune, cum
Putea-ntîmplarea să te piardă?

CRESPO

Anume: omorînd pe-acela
Ce în vreun fel m-ar fi jignit.

DON LOPE

Dar, Dumnezeule, ştiai
Că-i căpitan?

CRESPO

O, Doamne, da.
Dar chiar de-ar fi fost general
Şi s-atingea de cinstea mea
Îl ucideam.

DON LOPE

Dar de s-atinge
Oricine numai de un fir
Din uniforma de soldat,
V-o jur pe Dumnezeu din cer
Că-l spînzur.

CRESPO

Cine îmi clinteşte
Chiar şi-o fărîmă din onoare,
Pe Dumnezeu v-o jur şi eu,
Că-l legăn în spînzurătoare.

DON LOPE

Dar dumneata ştii că fiind
Ceea ce eşti, ai datoria
Să-nduri corvezi fără crîcnire?

CRESPO

Da, ştiu, dar numai cu averea,
Iar nu cu cinstea; regelui
Închin avutul şi viaţa,
Că-i sînt dator: însă onoarea
E-un bun al sufletului meu,
Ce-i stăpînit de Dumnezeu.

DON LOPE

Pe toţi Hristoşii! S-ar părea
C-aici dreptate ai avea.

CRESPO

Pe toţi Hristoşii, întotdeauna
Dreptate am ştiut să-mi fac.

DON LOPE

Vin obosit, și-acest picior,
Pe care dracul mi l-a dat,
Ar trebui să se-odihnească.

CRESPO

Păi cine zice oare ba?
Mi-a lăsat dracu-aici un pat
Și eu vi-l dau domniei-voastre.

DON LOPE

Și dracu vi l-a dat făcut?

CRESPO

Da.

DON LOPE

Atunci mă duc ca să-l desfac
Căci, zău, la naiba,-s obosit.

CRESPO

Deci, la odihnă — zău, la naiba!

DON LOPE
(aparte)

Tare-i căpățînos țăranul,
Dar la-njurat se ia cu mine.

CRESPO
(aparte)

Don Lope ăsta-i cam sucit:
Nu facem casă amîndoi.

ACTUL II

SCENA 1

O uliță.

Don Mendo, Nuño

DON MENDO

Și cine ți-a spus toate astea?

NUÑO

Ginesa mi le-a povestit,
O slujnică de-a ei.

DON MENDO

Ei bine,
Din ăștia-mi este Căpitanul!
El, după cearta lor din casă,
(Falsă sau adevărată),
S-a apucat să-i facă curte
Isabelei!

NUÑO

Și-n ce chip!
Că fum la casa lui se vede
Cam tot atîta de puțin
Ca la a noastră. Toată ziua
Îi dă tîrcoale pe la poartă
Și nu e ceas să nu-i trimeată
Bilete de amor: cu ele
Tot intră-iese un soldat
Ce-i omul lui.

DON MENDO

Sfîrșește-odată;
E mult venin, și chiar prea mult
Ca sufletu-mi să-l poată bea
Deodată.

NUÑO

Mai ales că n-ai
Nici în stomac destulă forță
Să te ții tare.

DON MENDO

Ei, hai, Nuño,
Să mai vorbim și serios.

NUÑO

Doar Domnul știe de-a fost glumă!

DON MENDO

Și ea, cum îi răspunde oare?

NUÑO

Întocmai ca și dumitale;
Căci Isabela e o zînă
Frumoasă fără de pereche,
Și pîn-la cerul ei n-ajung
Miresmele pămîntului.

DON MENDO

O! pentru astfel de vești bune
Să-ți deie Dumnezeu răsplată!
(O dată cu exclamația aceasta îi dă lui Nuño o palmă peste obraz.)

NUÑO

Iar eu aș vrea ca dumitale
Să-ți dea durere de măsele,
Că mie mi-ai rupt vreo doi dinți;
Și foarte bine ai făcut
De te-ai gîndit să mi-i mai miști:
Că-n gură tot îmi stau degeaba.
(Zărindu-l pe Căpitan.) Na, Căpitanul!

DON MENDO

Pe toți dracii,
L-aș omorî de n-ar fi-n joc
Onoarea scumpei Isabel.

NUÑO
(aparte)

Ai grijă-ntîi de capul tău.

DON MENDO

Mă voi ascunde ca s-ascult.
Hai, treci și tu în partea asta.

SCENA 2

Căpitanul, Sergentul, Rebolledo; Don Mendo şi *Nuño*, ascunşi

CĂPITANUL

Tot acest foc, văpaia asta,
Nu cred că-i numai dragoste;
Mai este şi-ncăpăţînare,
Mînie, furie, turbare.

REBOLLEDO

Oh! senior, mai bine n-o vedeai
Pe ţărăncuţa asta frumuşică
Care, cum văd, te face să-ţi pierzi capul!

CĂPITANUL

Acuma zi, ce ţi-a spus servitoarea?

REBOLLEDO

Nu-i mai ştii felul de-a răspunde?

MENDO
(aparte lui Nuño)

Se vede c-aşa-i dat să fie:
S-ajungă noaptea să se-ntindă
Cu negre umbre, mai-nainte
De-a fi decis prudenţa mea
Care mi-i calea de urmat.
Hai şi-narmează-mă.

NUÑO

Dar, ce?
Mai ai, senior, și alte arme
Decît acelea ce-s săpate-n
Blazonul de deasupra porții?

DON MENDO

Pentru asemenea isprăvi
S-o mai găsi-n armurărie
Ceva de trebuință.

NUÑO

Haidem,
Să nu ne simtă Căpitanul.
(Ies.)

SCENA 3

Căpitanul, Sergentul, Rebolledo

CĂPITANUL

Să aibă-o fată de la țară
Atîta nobilă trufie
Să mi se-mpotrivească mie;
Să nu-mi răspundă nici măcar
C-o vorbă dulce!

SERGENTUL

Ei, senior,
La astea nu le plac bărbații
Ca tine; un flăcău din sat
De le-ar pofti sau îmbia
Mai multă trecere-ar avea.

De altfel n-are nici un rost
Să-ţi pară rău; că doară mîine
Tot ai să pleci, şi-atunci cum vrei
Ca numai într-o zi, femeia
Din tine-alesul ei să-şi facă?

CĂPITANUL

Dar uiţi că într-o zi răsare
Şi-apune soarele; o zi-i
De-ajuns să zguduie-un regat;
Tot într-o zi se poate face
Din stîncă un măreţ palat;
Şi într-o zi se poate pierde
Şi cîştiga o bătălie;
Şi marea în aceeaşi zi
Se umflă şi se potoleşte;
Şi într-o zi, răstimp destul —
Vezi cum se naşte-un om şi moare;
Şi-atunci de ce n-ar putea oare
Amoru-mi într-o zi să vadă
Luciri şi umbre, ca un astru,
Căderi şi glorii, ca imperiul,
Un om şi-o fiară, ca pădurea,
Furtună şi senin, ca marea,
Triumf şi-nfrîngeri, ca războiul,
Trăiri şi moarte, ca fiinţa
Cu însuşiri şi cu simţire.
Şi de n-a trebuit mai mult
De-o zi ca soarta să mă facă
Atîta de nenorocit,
De ce, de ce nu s-ar putea
Atunci tot numai într-o zi
Să fiu şi fericit? E oare

Vreo forță care hotărăște
Să se ivească mai tîrziu
Plăcerea ca amărăciunea?

SERGENTUL

Văzut-ai fata doar o dată
Și te-ai aprins atît de strașnic?

CĂPITANUL

Să-mi dea îndemn pentru iubire
N-ar fi de-ajuns s-o văd o dată?
Un foc se poate-aprinde iute
De la o singură scînteie;
Într-o clipită un vulcan
Poate zvîrli nori de pucioasă;
Un fulger, pe neașteptate,
Distruge tot ce întîlnește;
Și tunul învechit deodată
Poate vărsa pe gură groaza;
Nu poate atunci pe loc amorul,
Ce scapără în patru feluri —
Vulcan, incendiu, tun și fulger —
Să freamăte și să se-ntindă
Ca seceta și ca pîrjolul?

SERGENTUL

Dar nu ziceai că o țărancă
Nicicînd nu poate fi frumoasă?

CĂPITANUL

Credința asta m-a ucis;
Căci cel ce a fost prevenit
Că o primejdie-l pîndește
S-o-ntîmpine stă pregătit;

Însă acela ce pornește
Prea sigur și prea încrezut,
Acela riscă la tot pasul
Să dea de piedici neștiute.
Țărancă m-așteptam să fie,
Și-am nimerit peste o zînă;
Și-atuncea, cum să nu mă-ncerce
Pericolul greșelii mele?
În viață-mi n-am văzut un chip
De-o frumusețe mai divină,
Desăvîrșit. Ah, Rebolledo!
Nu știu ce-aș da ca s-o mai văd.

REBOLLEDO

Este-n companie-un soldat
Ce-i mare meșter la cîntat,
Iar Chispa, fetișcana mea
De la popice,-i cea dintîi
Între femei la cînt și joc.
Să-i facem zic, senior, un pic
De muzică pe la fereastră,
Și-n chipul ăsta ai s-o vezi
Și poate-i și vorbești.

CĂPITANUL

Dar cum?
Că-i și don Lope și n-aș vrea
Să-l scol din somn.

REBOLLEDO

Dar ce? Don Lope
Mai doarme cu piciorul lui?
Și vina de-o căta, senior,

Va fi — de se trezește — a noastră
Și nu a ta, căci îți schimbi haina
Și intri-n grup.

CĂPITANUL

Măcar că sînt
Mari greutăți în planul nostru,
Voi face-așa, să-mi alin chinul.
Stringeți-vă cu toți la noapte,
Dar nu cumva să se audă
Că v-am pus eu. Ah! Isabel,
Cît zbucium îmi pricinuiești!
(Căpitanul și Sergentul ies.)

SCENA 4

Chispa, Rebolledo

CHISPA
(dintre culise)

Na, uite-așa!

REBOLLEDO

Chispa, ce este?

CHISPA
(intrînd)

Pe-un păcătos fără obraz
L-am însemnat c-o crestătură.

REBOLLEDO

Și sfada din ce s-a pornit?

CHISPA

Voia pe sfoară să mă tragă,
Cu miza ce se cuvenea
La joc pe-un ceas și jumătate;
Dar nu i-a mers căci țineam seama
La orice bilă aruncată,
De-au fost sau nu perechi, și-atuncea
La furie l-am zgîriat.

(Scoate și arată pumnalul.)

Și-acuma, pîn-ce bărbierul
Mi l-o cîrpi și mi l-o coase,
Haidem la corpul de gardă
Să facem socotelile.

REBOLLEDO

Te-am nimerit la supărare
Tocmai cînd vin cu gînd de chef!

CHISPA

Păi, ce are una cu alta?
Doar castanietele-s aici:
Hai, unde-i tragem o cîntare?

REBOLLEDO

Avem deseară de făcut
Cuiva cu toții-o serenadă;
Ei, haide, nu mai sta pe gînduri,
Și du-te la corpul de gardă.

CHISPA

O să mă pomeniți în veci,
Și lumea va afla că sînt
Popicăreasa Scînteiuța.

(Ies.)

SCENA 5

Odaia de jos din casa lui Crespo, cu vedere și ieșire spre grădină. Într-o parte o fereastră.

Don Lope, Crespo

CRESPO
(dintre culise)

Fiindcă aici e mai răcoare,
E locul bun să-ntindem masa
Pentru senior don Lope. Aici
Ne va prii mai bine cina.
Căldura zilelor de august
Cine-o îndură-i răsplătit
Cu nopți dintr-astea.

DON LOPE

E un loc
Cum nu se poate mai plăcut.

CRESPO

Acesta-i colțul de grădină
Care-i e drag și fiicei mele.
Ședeți: și veți simți cum vîntul
Adie dulce prin frunzișul
Acestor bolte și prin arbori,
Și cum cu mii de dezmierdări
Se-ngînă susurul fîntînii,
Ghitară de argint și perle,
În care sunetul de coarde-l
Dau pietricelele de aur.
Iertați că avem la-ndemînă
Doar muzică de instrumente,

Fără ison de cîntăreți
Și fără voci să vă încînte;
Alți muzicanți n-avem decît
Ciripitoare păsărele,
Care nevrînd să cînte noaptea
Nu le-o pot cere cu de-a sila.
Luați deci loc și dați uitării
Durerea cea sîcîitoare.

DON LOPE

Greu lucru; e cu neputință
Să cred că poate să-mi mai treacă.
Mi-i martor bunul Dumnezeu!

CRESPO

Amin, și Domnul să ne-ajute!

DON LOPE

M-aș mulțumi dacă mi-ar da
Răbdare cerul ca să-ndur.
Șezi, Crespo.

CRESPO

Stau mai bine-așa.

DON LOPE

Ei, dar ia loc.

CRESPO

Dacă-mi dați voie
Vă spun, senior, că mă supun;
Dar puteați trece cu vederea.
(Se așază.)

DON LOPE

Nu știi ce am ajuns să cred?
Că ieri mînia dumitale
De bună seamă că te-a scos
Din minți.

CRESPO

Pe mine niciodată
N-o să se-ntîmple să mă scoată
Ceva din minți.

DON LOPE

Ei bine-atunci,
De ce dar ieri, cînd nu ți-am spus
Să te așezi, te-ai așezat,
Și încă-n jilțul cel mai bun?

CRESPO

Tocmai de-aceea: că n-ați spus-o;
Iar azi cînd mă poftiți, nu vreau
Să șed; purtarea bună
O ai față de cel ce-o are.

DON LOPE

Dar ieri erai numai blesteme,
Sudalme și înjurături;
Și azi te văd mai potolit,
Mai blînd și mult mai stăpînit.

CRESPO

Eu, senior, întotdeauna
Răspund cu tonul și cuvîntul
Cu care îmi vorbește altul;
Ieri dumneavoastră îmi vorbeați,

Știți bine cum, și mă sileați
Să potrivesc pe-același ton
Și întrebarea și răspunsul;
Țin să vă spun că m-am deprins
Să chibzuiesc bine măsura,
Și să înjur cu cine-njură,
Dar și să stau în rugăciune
Cu cel ce știe să se roage.
La toți le țin tovărășie;
Și-ntr-așa chip, că toată noaptea
Eu n-am putut dormi la gîndul
Că pătimiți greu cu piciorul,
Și-n zori chiar m-am trezit că am
Dureri în ambele picioare;
Și neștiind care vă doare,
Dacă e stîngul ori e dreptul,
Le-am dat dureri la amîndouă.
Și-acum, spuneți-mi, vă implor,
Care-i piciorul, ca să-l știu,
Și numai unul să mă doară.

DON LOPE

Și n-am dreptate să mă plîng?
Cînd de treizeci de ani, în Flandra
Îmi fac serviciul de ostaș,
Purtînd necontenit războaie,
Iarna pe viscol și pe ger,
Vara pe-a soarelui dogoare,
Și n-am avut nicicînd răgaz
Să știu și eu cum e să fii
Fără dureri, măcar un ceas?

CRESPO

O, da-v-ar Domnul, senior,
Putere să le îndurați!

DON LOPE

Și de mi-ar da, la ce folos?

CRESPO

Atunci să nu vă dea.

DON LOPE

La naiba,
Nici n-am ce să mai fac cu ea;
Mai bine două mii de draci,
S-o ia pe dînsa și pe mine.

CRESPO

Amin, și dacă ei n-o fac,
Înseamnă că nu-s buni de treabă.

DON LOPE

Isuși, de mii de ori Hristoși!

CRESPO

Să ne-ajute-amîndurora.

DON LOPE

Pe toți Hristoșii, simt că mor!

CRESPO

Pe toți Hristoșii, rău îmi pare!

SCENA 6

Juan, care pune masa; *Don Lope*, *Crespo*

JUAN

Poftiți la masă! — aici am pus-o.

DON LOPE

Dar cum de slujitorii mei
Nu sînt aici?

CRESPO

Chiar eu, senior,
Le-am spus — cu-ngăduința voastră —
Că nu e locul să slujească
În casa mea, că nu-i nevoie;
Că, slavă Domnului, la mine
Socot că n-o să vă lipsească
Nimic.

DON LOPE

Și-acum, de vreme ce
N-o să-mi mai vină slujitorii,
Vă rog să-mi faceți, dar, plăcerea
Și s-o chemați pe fiica voastră,
Să vină-aci și să ia masa
Cu mine.

CRESPO

Spune-i tu, Juan,
Surorii tale să coboare.

(Juan iese.)

DON LOPE

Cred că la proasta-mi sănătate
Nu-s bănuit de gînduri rele.

CRESPO

Dar chiar de-aveați o sănătate
Așa cum v-o doresc, senior,
Tot n-aș avea vreo bănuială;
Mă supărați de gîndiți astfel,
N-am nici o grijă despre asta.

Cînd i-am spus fetei să nu intre
Aici, am stat și m-am gîndit
Cum s-o feresc să nu audă
Înjurături și mojicii;
Căci dacă toți soldații-ar fi
Curtenitori ca dumneavoastră,
Ar fi rămas — fără rugare —
Ea, cea dintîi, să vă servească.

DON LOPE

(aparte)

O! ce viclean este țăranul,
Și ce prevăzător se-arată!

SCENA 7

Juan, Inès, Isabel, Don Lope, Crespo

ISABEL

(către Crespo)

Ai poruncit ceva, o, tată?

CRESPO

Senior don Lope s-a gîndit
Să-mi facă cinstea să te cheme.

ISABEL

A voastră preasupusă slugă.

DON LOPE

Aș ține eu să vă slujesc.
(Aparte.) — Ce frumusețe și candoare! —
Vă rog deci să cinați cu mine.

ISABEL

Poate-amîndouă v-am servi
Mai bine masa.

DON LOPE

Luați loc.

CRESPO

Stați jos, faceți ce poruncește
Senior don Lope.

ISABEL

Nu degeaba
Supunerea e o virtute.

(Fetele se așază. Dintre culise se aud sunete de ghitară.)

DON LOPE

Dar asta ce-i?

CRESPO

Pe ùliță
Soldații umblă zdrăngănind
Ghitarele și cîntă.

DON LOPE

Ar fi
Destul de greu de dus războiul
Dacă nu le-am lăsa măcar
Această libertate. Crezul
Vieții de soldat e-ngust;
Lărgindu-l, le mai dai putere.

JUAN

Și totuși, ce plăcută viață!

DON LOPE

Te simți cumva atras de ea?

JUAN

Da, senior, dacă-aș avea
Și-al excelenței voastre sprijin.

SCENA 8

Soldați, Rebolledo, ceilalți

UN SOLDAT

(dintre culise)

Mai bine-i de cîntat aici.

REBOLLEDO

(dintre culise)

Zi-i Isabelei o cîntare,
Iar ca să știm c-ascultă trează,
Zvîrle-i o piatră în fereastră.

(Se aude un zgomot de piatră zvîrlită într-o fereastră.)

CRESPO

(aparte)

Se face muzică, anume
La o fereastră. Să-mi țin firea.

O VOCE

(cîntînd dintre culise)

Florile de rozmarin,
Isabelă jună,

Azi sînt flori albastre,
Mîine miere bună.

DON LOPE

(aparte)

Muzică, fie; dar pietre
S-arunce e-o nerușinare...
Și încă-n casa unde stau
Să vină și să facă pozne!...
Dar, pentru ea și Pedro Crespo,
Va trebui să mă prefac.
(Tare.) Obraznicii!

CRESPO

Îs băiețandri.
(Aparte.) Ei, de n-ar fi aici don Lope
I-aș învăța eu minte...

JUAN

(aparte)

Eu,
Dacă sulița cea veche,
Care-n odaia lui don Lope
Stă atîrnată, aș putea
S-o scot...

(Dă să plece.)

CRESPO

Ei, încotro, băiete?

JUAN

Eu mă duceam s-aduc mîncarea.

CRESPO

Sînt slugi destule s-o aducă.

SOLDAȚI
(cîntînd dintre culise)

Alungă somnul, Isabel!

ISABEL
(aparte)

Ah! Cerule, ce vină am
Ca să pățesc eu toate astea?

DON LOPE

Dar e de neîngăduit,
Căci asta a-ntrecut măsura.
(Răstoarnă masa.)

CRESPO

Zău! și încă prea de tot!
(Trîntește scaunul.)

DON LOPE
(aparte)

Să-mi înfrînez nestăpînirea.
(Tare.) Nu crezi că nu se prea cuvine
Să-ndur atîtea cu piciorul?

CRESPO

E tocmai ce spuneam și eu.

DON LOPE

De altceva credeam că-i vorba
Cînd scaunul l-ai răsturnat...

CRESPO

Știți, masa cînd ați răsturnat-o,
Ca să răstorn și eu, n-aveam
Alt lucru mai la îndemînă.
(Aparte.) Să ne prefacem, cere cinstea.

DON LOPE
(aparte)

Dar cine dracu-o fi în stradă?
(Tare.) Vă mulțumesc. Nu mai cinez.
Să ne retragem.

CRESPO

Cum vi-i voia.

DON LOPE

Seniora, rămîneți cu bine.

ISABEL

Vă aibă ceru-n pază.

DON LOPE
(aparte)

Poarta
Nu-i chiar lîngă odaia mea?
Și nu-s într-însa niște arme?

CRESPO
(aparte)

Dar oare curtea poartă n-are?
Și n-am și-o săbiuță veche?

DON LOPE

Zic: Noapte bună.

CRESPO

Noapte bună.
(Aparte.) Am să-mi încui pe dinafară
Copiii.

DON LOPE

(aparte)

Ia, să m-apuc
Să dau puţină tihnă casei.

ISABEL

(aparte)

O, cerule, dar ce stîngaci
Și-ascund ei amîndoi necazul.

INES

(aparte)

Ce prost, unul pe celălalt,
Îşi dau silinţă să se-nșele.

CRESPO

Ehei, băiatule!...

JUAN

Senior.

CRESPO

Pe-aici e patul dumitale.

(Ies.)

SCENA 9

În uliță.

Căpitanul, Sergentul; Chispa și *Rebolledo* cu ghitare; *soldați*

REBOLLEDO

Aicea noi mai bine-om sta.
E locul cel mai potrivit:
Cîntați precum s-a rînduit!

CHISPA

Începem cîntecul iar?

REBOLLEDO

Da.

CHISPA

Mă simt în largul meu așa.

CĂPITANUL

Ia, uite că țăranca asta
Nici n-a deschis măcar fereastra!

SERGENTUL

Las-că-năuntru-aude ea!

CHISPA

Mai stai.

SERGENTUL

O fac pe a mea piele.

REBOLLEDO

Măcar atît pînă văd cine
Se-ndreaptă-ncoa.

CHISPA

Nu vezi că vine
Un cavaler în arme grele?

SCENA 10

Don Mendo cu scut; *Nuño, ceilalți*

DON MENDO
(aparte, către Nuño)

Vezi bine ce se-ntîmplă?

NUÑO

Greu
Mi-e să văd; în schimb prea bine
Le-aud.

DON MENDO

Dar cine, ceruri, cine
Poate-ndura atîtea?

NUÑO

Eu.

DON MENDO

Deschide-va oare puțin
Fereastra ei?

NUÑO

Deschide-va.

DON MENDO

Zi ba, nerodule.

NUÑO

Zic ba.

DON MENDO

Ah, ceruri, ce teribil chin!
De-aici eu mi i-oi alunga
Pe toţi cu lovituri de spadă;
Dar ţin ca să nu mi se vadă
Necazul, pînă n-oi afla
De dînsa, dacă a avut
Cumva vreo vină.

NUÑO

Hai, aici
Să stăm pitiţi.

DON MENDO

Că bine zici;
Ca să nu fiu recunoscut.

REBOLLEDO

Ei, uite omul că s-a aşezat;
Dar parcă nici nu-i om, ci o stafie,
Un suflet care umblă-n pribegie,
De prea multe păcate încărcat;
(Către Chispa.) Vezi? Poartă-un scut şi parc-ar vrea
Să vorbească.

CHISPA

Așa se pare.

REBOLLEDO

Atuncea trage-i o cîntare
Să curgă sînge.

CHISPA

O vei avea.

SCENA 11

Don Lope și *Crespo*, ivindu-se în același timp, din două părți opuse, și purtînd scut și spadă; *ceilalți*

CHISPA

(cîntă)

Și era unul Sampayo,
Floare de-Andaluzia,
Voinic, viteaz cum altul nu-i,
Fudul pe frumusețea lui;
Din toate dînsul pe Chillona
Puse la cale-a o-ntîlni
Într-o zi de...

REBOLLEDO

Nu ne certăm
Pe dată; că în cîntec rima
Ține să fie într-o luni.

CHISPA

O întîlni, zic, pe Chillona
Pe cînd ea tocmai chefuia
Şi bea, cu Garlo-alăturea,
La cîrciumă în faptul serii.
Şi Garlo, care-ntotdeauna
Cînd bănuiala îl prindea,
Ca trăsnetul se repezea,
Ca trăsnetul vestind furtuna,
Îşi trase spada lui şi, zău,
Făcu prăpăd în jurul său.

CRESPO

Ia, uite, cam în felul ăsta.

DON LOPE

Aşa dădea, fără-ndoială.

(Don Lope şi Crespo se reped cu spada asupra soldaţilor, precum şi a lui don Mendo şi Nuño, alungîndu-i pe toţi. Don Lope se întoarce în scenă.)

DON LOPE

I-am fugărit; dar asta ce-i?
Unu-a rămas; e colo, uite-l!

(Se întoarce şi Crespo.)

CRESPO

(aparte)

Uite-un soldat şi nu mă-nşel,
De bună seamă-i dintre ei.

DON LOPE

(aparte)

Nu-mi scapă dumnealui din mînă
Nevătămat.

CRESPO

(aparte)

Ăsta de-o vrea
Să iasă viu din spada mea,
Pe uliță n-o să-mi rămînă!

DON LOPE

Fugi ca și ceilalți.

CRESPO

Mata
La fugă te pricepi mai bine.
(Încep să se bată.)

DON LOPE

(aparte)

Ei, zău, știi că se bate bine!

CRESPO

(aparte)

Da, zău că știe a se lupta!

SCENA 12

Juan, cu o spadă; *Don Lope, Crespo*

JUAN

(aparte)

Îl prind eu, cerul dacă-o vrea.
(Către Crespo.) Senior, ai ajutorul meu.

DON LOPE

Eşti Pedro Crespo?

CRESPO

Da, sînt eu.
Don Lope-o fi?

DON LOPE

Don Lope, da.
Cum, nu spuneai că n-ai de gînd
Să ieşi? Mă mir: aşa purtare?

CRESPO

Răspund, să-mi fie cu iertare,
Că fac ce v-am văzut făcînd.

DON LOPE

Jignirea mi se-aduse mie,
Nu dumitale.

CRESPO

Adevărat;
Atunci ieşit-am să mă bat,
Ca să vă ţin tovărăşie.

SCENA 13

Soldaţi, Căpitanul, ceilalţi

SOLDAŢII
(dintre culise)

Pe-aceşti ţărani — ne-am înţeles —
Îi omorîm.

CĂPITANUL

(dintre culise)

Seama luați...

(Intră soldații și Căpitanul.)

DON LOPE

Încotro mergeți voi? Ia stați!
Aceste violențe ce-s?

CĂPITANUL

Pe cînd ședeau, așa, în stradă,
Și se distrau și ei, cîntînd,
Prea mare zgomot nefăcînd,
Soldații s-au luat la sfadă,
Și am fost nevoit să sar
Eu între ei să-i potolesc.

DON LOPE

O, don Alvaro, prețuiesc
Ardoarea dumitale, dar
Aici văd lumea revoltată,
Și satul eu să-l cruț aș vrea
De vreo pățanie mai rea;
Și-acum, că zorile s-arată,
Poruncă strictă dau: chiar azi,
— Spre-a stăvili vreun alt rău, poate —
Din Zalameea îți vei scoate
Compania ce o comanzi.
Socot povestea terminată,
Iar de se va mai repeta
Mă jur, de mai aud ceva,
Vă-mpac cu spada altădată.

CĂPITANUL

Companiei i-ordon să iasă
Din sat, cum vine dimineața.
(Aparte.) Cred că mă vei costa viața,
Tu, țărăncuță preafrumoasă.

CRESPO

(aparte)

Don Lope e un om ciudat,
Dar o să ne-nțelegem bine.

DON LOPE

Haideți acum, veniți cu mine,
Pe-aicea singur nu-i de stat.

(Ies.)

SCENA 14

Don Mendo, Nuño, rănit

DON MENDO

Nuño, rana ți-e mare?

NUÑO

Chiar mică de s-ar fi brodit
Tot o primeam cu supărare,
Căci nu prea-i ce mi-aș fi dorit.

DON MENDO

Necaz mai mare și-ntristare
N-am pomenit în viața mea.

NUÑO

Eu nici atît.

DON MENDO

Abia-mi mai pot
Opri mînia. Cum, să dea
De-a dreptu-n căpățîna ta?

NUÑO

Las' că mă doare peste tot.

(Se aud bătăi de tobă.)

DON MENDO

Ce e?

NUÑO

Compania din loc
O ia chiar astăzi.

DON MENDO

Ce noroc,
Să scap de Căpitan la vreme,
Să nu mai am de ce mă teme.

NUÑO

Să plece le-a venit soroc.

SCENA 15

Căpitanul și *Sergentul*, de o parte; *Don Mendo* și *Nuño*, de altă parte

CĂPITANUL

Sergent, de-aicea vei pleca
Încă-nainte de-asfințit,

Cu toată trupa pregătit;
Dar să nu uiți: cînd vei vedea
Compania că s-a pornit,
Şi că planeta lucitoare-n
Oceanul spaniol dispare,
Să vii-n pădure; eu te-aştept,
Căci viața vreau s-o simt în piept
Şi să trăiesc cînd moare-un soare.

SERGENTUL

(aparte, către Căpitan)

Uite strigoiul de pripas,
Din sat.

DON MENDO

Să-ncerc s-o iau la pas,
Necazul a nu mi-l trăda.
Slab, Nuño, nu te arăta!

NUÑO

Ce, parcă pot să arăt gras?
(Don Mendo şi Nuño ies.)

SCENA 16

Căpitanul, Sergentul

CĂPITANUL

Plecăm, dar eu voi reveni,
Că-n sat ne-aşteaptă-o servitoare
Care-o să facă tot ce-o şti,
Ca-ntîmplător să pot vorbi
Cu-această zînă ucigătoare.

Prin daruri, fata s-a-nvoit
Să sprijine ce-am plănuit.

SERGENTUL

Senior, dacă te-ntorci în sat,
Ia seama ca, neapărat,
Să te întorci bine însoţit;
Căci n-ar fi rău să te păzeşti
De-aceşti ţărani.

CĂPITANUL

O ştiu prea bine;
De-aceea-ţi cer ca să numeşti
Cîţiva soldaţi.

SERGENTUL

Ei, las-pe mine;
Îţi voi trimite cîţi voieşti.
Dar ce te faci dacă cumva
Don Lope s-ar înapoia
Şi te-ar cunoaşte...

CĂPITANUL

E o teamă
Ce gîndul nu-mi poate schimba,
Şi-amorul meu n-o bagă-n seamă.
Don Lope pleacă azi la drum
Fiind grăbit să-şi strîngă trupa
De peste tot la Guadelupa;
Chiar de la el aflai ce-ţi spun,
Căci fost-am să-mi iau rămas bun;
Acolo are de întîlnit
Pe rege, care-a şi pornit.

SERGENTUL

Senior, va fi pe voia ta.

CĂPITANUL

Vezi, că în joc e viața mea!

SCENA 17

Rebolledo, Chispa, Căpitanul, Sergentul

REBOLLEDO

Senior, eu merit răsplătit.

CĂPITANUL

Ce, Rebolledo, nu ți-e bine?

REBOLLEDO

Pe viața mea, mi se cuvine
Pentru ceea ce-am să-ți zic.

CĂPITANUL

Ce?

REBOLLEDO

C-am scăpat de-un inamic,
Care de noi nu se mai ține.

CĂPITANUL

Hai, spune iute, care.

REBOLLEDO

Acela
Ce-i frate bun cu Isabela.

Să-l ia cu dînsul, înrolat,
Azi l-a cerut don Lope de la
Tătîne-su, care l-a dat.
În uliță l-am întîlnit,
Umflat în pene și gătit;
Senior, nu-ți spun cum arăta:
Țăran, vezi Doamne, nu era,
Dar nici soldat desăvîrșit.
Acuma, doar bătrînul poate
Să ne mai pună bețe-n roate.

CĂPITANUL

Ne-așteaptă-o reușită mare,
De-o să m-ajute fata-n care
Nădejdile mi le-am pus toate.
Las-că, la noapte, ști-voi cum
Să îi vorbesc.

REBOLLEDO

Te cred că-i știi.

CĂPITANUL

Mă întorc pe furiș din drum;
Dar mai întîi m-oi alipi
La grosul trupei care-acum
Gata-i de ducă. Voi veți fi
Cei doi care m-or însoți.

(Iese.)

REBOLLEDO

Sîntem puțini, pe legea mea;
Și-alți doi sau patru de-am avea,
Chiar șase, tot n-ar prisosi.

CHISPA

Dar eu, dacă te-ntorci încoace
Şi rămîn singură, ce-oi face?
Tot hazul şi-ndrăzneala-mi pier,
Căci cel trimis la bărbier
Nu cred c-o să mă lase-n pace.

REBOLLEDO

Nu ştiu ce să mă fac cu tine;
Ia spune: ca să vii cu mine
Ai tu curaj?

CHISPA

Eu? cum să nu?
Crezi că-mbrăcată cum eşti tu,
Tărie n-aş avea?

REBOLLEDO

Ei bine,
Strai de soldat nu-ţi va lipsi;
Ca haină ţi s-ar potrivi
Cea de la scutier rămasă.

CHISPA

Fii bun, şi-n locul lui mă lasă
Să vin.

REBOLLEDO

Hai, uite că porni
Şi steagul.

CHISPA

Astăzi văd eu bine
De ce prin lume-am tot cîntat:

„Așa-i amorul de soldat:
Mai mult decît un ceas nu ține".

(Ies.)

SCENA 18

Don Lope, Crespo, Juan

DON LOPE

Eu pentru multe-toate-ți sînt
Nespus de recunoscător;
Dar mai ales pentru aceea
Că pe feciorul dumitale
Mi l-ai dat astăzi ca soldat,
Din suflet eu îți mulțumesc.

CRESPO

Vi-l dau ca vrednic slujitor.

DON LOPE

Iar eu îl iau ca pe-un prieten;
Căci m-au mișcat nespus de mult
Curajul său, vioiciunea
Și dragostea lui pentru arme.

JUAN

Ca sluga voastră prea plecată
Mă voi purta și veți vedea,
Din felul cum vă voi sluji,
Că-n totul eu mă voi sili
Să vă ascult.

CRESPO

Ce vă rog eu,
E ca să-i mai iertați, senior,
La început neîndemînarea;
Că de! la școala cîmpului,
Unde doar plugul și cu grapa,
Lopata, secera și furca
Sînt singurele noastre cărți,
Băiatul n-a putut să-nvețe,
Ca în bogatele palate,
Orășeneasca-nvățătură
A multelor purtări alese.

DON LOPE

Și-acum, că soarele își pierde
Puterea sa, vremea-i de ducă.

JUAN

Iar eu, senior, alerg să văd
Ce-i cu caleașca.

(Iese.)

SCENA 19

Isabel, Ines, Don Lope, Crespo

ISABEL

Cum îi șade
Plecării fără bun rămas
De la aceea care-atîta
Ținuse aici să vă servească?

DON LOPE
(către Isabel)

Eu nu plecam fără ca mîna
Să v-o sărut și să vă rog
Ca să-mi iertați o îndrăzneală
Ce se cuvine-a fi iertată:
Căci doar pe domn nu-l face darul,
Ci cinstea ce i-o dă slujirea.
Primiți acest medalion,
Care, cu toate că-i bătut
Întreg în scumpe diamante,
În mîna voastră-i prea sărac:
Și vă rog mult ca să-l purtați
La gît în amintirea mea.

ISABEL

Îmi pare rău că vă gîndiți
Ca, printr-un gest mărinimos,
Să faceți plata găzduirii.
Cînd pentru cinstea ce-am avut-o
Noi am rămas datornici.

DON LOPE

Asta
Nu e-o răsplată nicidecum,
Ci-un dar pentru prietenie.

ISABEL

Dacă-i un semn prietenesc,
Iar nu răsplată, vi-l primesc.
Vă dau în schimb pe al meu frate
Ce pleacă atît de fericit
Că e și el printre aceia
Ce vă slujesc.

DON LOPE

Încă o dată
Vă spun să n-aveți nici o grijă,
Seniora, căci îl iau cu mine.

SCENA 20

Juan, ceilalți

JUAN

Caleașca-i gata de plecare.

DON LOPE

Vă las cu Dumnezeu.

CRESPO

Așijderi,
Doresc ca Domnul să v-ajute.

DON LOPE

Ah, Pedro Crespo — amicul meu!

CRESPO

Ah, senior neînvins, don Lope!

DON LOPE

Cine-ar fi zis în ziua-aceea,
Cînd te-am văzut întîiași dată,
Că o s-ajungem să rămînem
Pe veci atît de buni prieteni?

CRESPO

Poate-aş fi zis-o eu, senior,
Dacă-aş fi bănuit pe-atunci
Că eraţi un...

DON LOPE
(pornind să iasă)

Spune-odată!

CRESPO

Un om sucit, dar cumsecade.
(Don Lope iese.)

SCENA 21

Crespo, Juan, Isabel, Ines

CRESPO

Pînă don Lope o să sfîrşească
Cu pregătirile, băiete,
Cu vara şi sora-ţi de faţă,
Ascultă bine ce-am să-ţi spun:
Din mila Domnului, Juan,
Te tragi din viţă mai curată
Ca soarele, însă ţăran.
Ţi le spun astea amîndouă:
Pe una, ca să nu-ţi înfrîngi
Curajul şi avîntul tău
Pînă-ntr-atît, ca să te-oprească
De-a năzui, pe calea dreaptă
Să te înalţi; iar pe cealaltă,
Ca nu cumva prin îngîmfare
Să te cobori. Din astea, tu,

Folos să tragi deopotrivă,
Cu cumpătare. Căci de-i fi
Smerit și drept în judecată,
Vei hotărî cum e mai bine;
Și astfel vei putea uita
Ușor acele lucruri, care
Se-ntîmplă uneori pe dos
Celor ce sînt prea încrezuți.
Cîți nu sînt cei care, în lume,
Fac ca vreun beteșug al lor
Să treacă șters, fiind smeriți.
O! și la cîți fără cusururi
Li s-au găsit, pe loc, destule,
Doar pentru că-s nesuferiți.
Fii mai ales cuviincios;
Fii darnic și-ngăduitor,
Căci pălăria și paraua
Sînt cele care-ți fac prieteni;
Și nici tot aurul din Indii
Sau din adîncul mărilor
Nu prețuiește într-atît
Ca stima și prietenia.
Să nu vorbești rău de femei
Căci pînă și cea mai umilă,
Îți spun, că-i demnă de cinstire:
Căci doar din ele noi ne naștem.
Să nu te-ncaieri pentru fleacuri;
Cînd întîlnesc, la noi prin sate,
Mulți ce te-nvață a te bate,
Îmi zic de mii de ori așa:
„Nu asta e învățătura
De dat: căci nu-i nici o ispravă
Să știi să-nveți pe-un om să lupte
Frumos și cu îndemînare
Și cu avînt, de nu-i arăți

Şi rostul luptei; şi-o spun tare:
De s-ar găsi un singur dascăl
Care-ar putea să ne învețe
Nu cum, ci pentru ce te bați,
Toți i-am încredința copiii."
Cu-aceste sfaturi şi cu banii
Care ţi-i dau eu, pentru drum
Și pentru ca să-ți faci acolo,
De cum ajungi, un rînd de straie;
Cu-oblăduirea lui don Lope
Și binecuvîntarea mea,
Nădăjduiesc în Dumnezeu
Să văd că ai ajuns departe.
Rămîi cu bine, fiul meu,
Simt că mă-nduioşez vorbindu-ţi.

JUAN

Azi, sfaturile tale, tată,
În inimă-mi pătrund, şi-ntr-însa
Ele-or sta vii cît voi trăi;
Dă-mi mîna să-ţi sărut; tu, soră,
Îmbrățișează-mă, căci iată
Stăpînul meu, don Lope, pleacă
Și trebuie să-l prind din urmă.

ISABEL

O, brațele cum ar mai vrea
Să te oprească, de-ar putea!

JUAN

Rămîi cu bine, vara mea.

INES

Cuvinte n-aştepta. Cu glasul
Eu n-o să-ți spun nimic, căci ochii

Vorbesc în locul vocii mele.
Drum bun!

CRESPO

Ei, haide, pleacă iute;
De cîte ori mă uit la tine,
Mă doare tot mai mult că pleci.
Juan, fii vrednic, cum ți-am spus.

JUAN

Pe toți vă aibă ceru-n pază.

CRESPO

Cu tine, pronia cerească.

SCENA 22

Crespo, Isabel, Ines

ISABEL

Ce crudă-mi pare hotărîrea!

CRESPO
(aparte)

Acuma, fiindcă nu-l mai văd,
Pot să vorbesc mai liniștit.
(Tare.) Și ce făcea de sta cu mine?
N-ar fi rămas el toată viața
Un leneș și un pierde-vară?
Mai bine-n slujba regelui.

ISABEL

Îmi pare numai rău că pleacă-n
Puterea nopții.

CRESPO

Călărind
În noapte și pe timp de vară,
E mai degrabă o plăcere
Decît un chin; și trebuia
Și pe don Lope să-l ajungă
Cît mai degrabă. *(Aparte.)* Zău, mi-e milă
De băiețandru; dar la toți
Le-arăt că știu să fiu și tare.

ISABEL

Hai, tată, intră-acuma-n casă.

INES

Fiindcă nu mai sînt soldați,
Hai să mai stăm puțin la poartă
În adierea răcoroasă
Ce suflă lin; căci și vecinii,
De bună seamă, c-au să iasă.

CRESPO
(aparte)

Bine-a grăit; căci nu-mi prea vine
Nici mie să mai intru-n casă;
De-aici mai lesne îmi închipui
Cum, pe un drum albit de lună,
Juan pășește voinicește.
(Tare.) Ines, ia adă-mi tu la poartă
Un scaun.

INES

Uite-o laviță.

ISABEL

Se-aude că azi s-au făcut
În sat alegeri comunale.

CRESPO

Se poate, căcĭ știu că în august
Se fac aici.

(Se așază cu toții.)

SCENA 23

Căpitanul, *Sergentul*, *Rebolledo*, *Chispa* și *soldați* înfășurați în mantii; *Crespo*, *Isabel*, *Ines*

CĂPITANUL

(aparte către ai săi)

Pășiți încet
Și fără zgomot. Rebolledo,
Tu du-te acum și dă-i de știre
Servantei sale că-s aici.

REBOLLEDO

Mă duc, dar iată, ce-mi văd ochii:
La poarta ei e lume.

SERGENTUL

Eu,
Zău, parcă-n razele de lună,
Ce cad pieziș pe-al lor obraz,
Zărit-am chiar pe Isabel.

CĂPITANUL

E ea: căci inima îmi spune
Mai multe decît luna însăși.
Ce bine-am nimerit prilejul!
Și-acum, vedeți, o dată-ajunși
Să facem cu-ndrăzneală totul —
Și-om ști că n-am venit degeaba.

SERGENTUL

Primești din partea mea un sfat?

CĂPITANUL

Nu.

SERGENTUL

Ei, atunci, nu ți-l mai dau.
Fă, dară, cum te taie capul.

CĂPITANUL

M-avînt spre ei și, la iuțeală,
Pe Isabel eu le-o răpesc;
Voi ceilalți, în timpul ăsta,
Opriți cu spada pe oricine
Ar vrea să vină după mine
În urmărire.

SERGENTUL

Am venit
Cu tine și îți ascultăm
Poruncile.

CĂPITANUL

Să nu uitați
Că locul nostru de-ntîlnire
E în pădurea cea de colo,
Aceea de pe mîna dreaptă
Cum lași în urmă drumul mare.

REBOLLEDO

Chispa!

CHISPA

Ce este?

REBOLLEDO

Na, ține!
Păzește mântiile bine.

CHISPA

Mă tot gîndesc că la bătaie,
Sau cînd e vorba de înot,
Nu-i tocmai rău să păzești straie.

CĂPITANUL

Lăsați să mă reped eu primul.

CRESPO

Ne-am răcorit în astă-seară
Destul. Hai să intrăm în casă!

CĂPITANUL

(aparte, către ai săi)

Băieți, acuma e momentul.

(Soldații se reped asupra celor trei; îl țin pe Crespo și pe Ines, și o răpesc pe Isabel.)

ISABEL

Ah, trădătorule fățarnic!
Seniore, ce înseamnă asta?

CĂPITANUL

E-o furie, e un delir
De-amor.

(O ridică în brațe și pleacă.)

ISABEL

(din culise)

Fățarnice! O, tată!

CRESPO

Ah, laşilor!

ISABEL

(din culise)

Mă scapă, tată!

INES

(aparte)

Cuminte-ar fi să nu mai stau.

(Pleacă.)

CRESPO

M-aţi şi văzut că-s fără spadă,
Ah, voi, necredincioşilor!
Netrebnici şi vicleni ce sînteţi!
Ah! Ticăloşilor!

REBOLLEDO

Intraţi
În casă de vreţi să scăpaţi
De ultima pedeapsă: moartea.

(Răpitorii pleacă.)

CRESPO

Ce-mi pasă de rămîn în viaţă
Cînd cinstea mea-i înmormîntată?
Ah! de-aş avea măcar o spadă!
Căci ne-narmat să-i urmăresc
Ar fi zadarnic. Iar de umblu
Abia acum să-mi caut una,
Îi pierd pe ticăloşi din ochi.
Ce să mă fac? Cumplită soartă;
Că nu ştiu, orişicum aş da,
Tot o primejdie mă paşte.

SCENA 24

Ines, cu o spadă; *Crespo*

INES

Priviți aici, v-am adus spada.

CRESPO

Ai venit tocmai la vreme.
Cu spada-n mînă după dînșii
Mă iau, să știe ce-i onoarea!

(Iese.)

SCENA 25

O cîmpie.

Crespo, luptîndu-se cu *Sergentul; Rebolledo* și *soldații;* pe urmă *Isabel*

CRESPO

Aci, sloboziți din mînă prada,
Nelegiuiților, tîlharilor!
V-o scot din gheare chiar să știu
Că-mi dau viața!

SERGENTUL

Încercarea-i
Zadarnică; sîntem mai mulți.

CRESPO

Durerile-mi sînt și mai multe;
Și toate mă-ntăresc în luptă...
Dar, vai, pămîntul parcă-mi fuge
De sub picioare.

(Cade.)

REBOLLEDO

Omorîţi-l.

SERGENTUL

Vedeţi că prea ar fi cumplit
Să-i iei şi viaţa şi onoarea.
Eu zic mai bine să-l lăsăm
Legat în mijlocul pădurii,
Ca să nu poată da de ştire.

ISABEL
(dintre culise)

Părinte, tată!

CRESPO

Fiica mea!

REBOLLEDO

Hai, să-l legăm precum ai spus.

CRESPO

Ah! doar suspinele mai pot
La tine, fiica mea, s-ajungă.
(Legat, îl iau cu dînşii.)

SCENA 26

Isabel şi *Crespo*, dintre culise; apoi *Juan*

ISABEL
(din culise)

O! Vai de mine!

JUAN
(apărînd pe scenă)

Ce glas trist!

CRESPO

O! Vai de mine!

JUAN

Vai, ce geamăt!
Parcă ar fi un om pe moarte.
Cu mine-n spate-a căzut calul
De cum intrat-am în pădure
Şi, speriat, zvîcni la fugă,
Şi eu, la goană, după dînsul;
Cînd deodat-auzu-mi prinde
Un glas sfîşietor de o parte
Şi-un geamăt surd de ceealaltă.
Le-ascult, dar nu le pot cunoaşte,
Că încă sînt nedesluşite;
Sînt două suflete-n primejdie,
Şi îngrozite ele-mi cheamă
Curajul meu. Deopotrivă
Îmi par să fie în nevoie:
Dar e-un bărbat şi o femeie;
Să sar deci iute-ntr-ajutor!
De fac aşa-l ascult pe tata,
În două sfaturi ce mi-a dat:
„De a lupta pentru ce-i drept
Şi a cinsti femeia“. Iată
Că-i vremea să cinstesc femeia
Şi să mă bat pentru dreptate.

ACTUL III

SCENA 1

În mijlocul unei păduri.

ISABEL
(plîngînd)

De n-ar mai trebui s-apară
Lumina prea frumoasă-a zilei,
În veci aș sta în întuneric
Să nu mă rușinez de mine.
O, tu, ce între-atîtea stele
Ești primăvară trecătoare,
Nu-ngădui ca aurora
Să-ți calce cîmpul tău albastru,
Și, ca un zîmbet printre lacrimi
Să-ți șteargă pașnicile raze.
Și dacă-i dat să se-mplinească
Nu cu surîs, cu plîns să vie!
Întîrzie, mărețe astru,
Mai mult în spuma rece-a mării
Și-ngăduie măcar o dată
Ca noaptea sumbră să-și lungească

Șovăitoarea ei domnie
Și lasă-apoi ca să se spună
Că pînă și divinul soare,
Înduplecat de a mea rugă,
Opritu-s-a de bună voie
Frîngînd din milă legea firii.
Și-apoi, la ce-ai mai răsări?
Să vezi în întîmplarea mea
Ticăloșia fără margini,
Cea mai cumplită silnicie,
Pe care cerul a lăsat-o
Ca o rușine pentru oameni?
O! dar, vai mie, mă cutremur
În fața neînduplecării;
Căci iată că de cînd te rog
Să te oprești din cursul tău,
Cu ochii mei văd mîndru-ți chip
Cum se ridică tot mai sus
Deasupra culmilor; vai mie!
Cît sînt acum de urgisită
De-atîtea griji și supărări,
De frică și nevolnicie;
Văd că-mpotriva cinstei mele
Toate au prins să uneltească.
Ce să mă fac? Unde să fug?
Că pașii mei rătăcitori
De mi-i îndrept acum spre casă,
Ar însemna o nouă pată
Pentru bătrînul meu părinte
Ce-atîta bucurie avea
De-a se uita, precum la lună,
La cinstea mea neprihănită
Ce azi — prin faptă de netrebnic —
E-atît de rușinos mînjită.

Iar dacă nu o fac din teamă
Și din respect față de dînsul
Ca să mă-ntorc îndat-acasă,
Le dau prilej gurilor rele
Să spună că am fost părtașă
La propria mea pîngărire.
Nechibzuită-aș fi și oarbă
Să cred că nevinovăția
Te poate apăra cîndva
De răutatea omenească.
Rău am făcut, vai, tare rău
Că am fugit să scap din mîna
Fratelui meu! Nu era oare
Mai bine ca-n mînia lui
Să mă fi omorît aflînd
Ce soartă mi-a fost hărăzită?
Să-l chem aș vrea să se întoarcă,
Și-n furia-i răzbunătoare
S-aducă moarte; — aud ecoul
Cum vag îngînă niște glasuri
Ce parcă spun...

SCENA 2

Crespo, Isabel

CRESPO

(din culise)

Omoară-mă
Și-i fi un darnic ucigaș;
Unui nenorocit nu face
Din milă viața să i-o lași.

ISABEL

Ce voce-i asta, care-abia
Se-aude-ncet, nedeslușit,
De nu-mi dau seama de-o cunosc?

CRESPO
(din culise)

Hai, omorîți-mă degrabă,
Fie-vă milă!

ISABEL

Ceruri, ceruri!
Un altul care cheamă moartea;
Mai este un nenorocit
A cărui viață e-o osîndă.
(Dă la o parte cîteva crengi și dă peste Crespo, legat.)
Dar ce mi-i dat să-mi vadă ochii?

CRESPO

De a avea cît de cît milă
Acel ce calcă în pădure,
Eu tare-l rog să se îndure
Să mă dea morții. Cerule!
Ce-i asta? Ce-mi văd ochii mei?

ISABEL

Cu mîinile la spate, bietul,
Stă strîns legat de un copac.

CRESPO

Înduioșînd pînă și cerul
Cu-un glas ce cheamă-ntr-ajutor...

ISABEL

E tata.

CRESPO

Asta-i fiica mea.

ISABEL

Ah! Părinte, tată!

CRESPO

Copilă,
Apropie-te și desfă-mi
Strînsoarea legăturilor.

ISABEL

Nu mă-ncumet; căci îndată
Ce legăturile acestea
Se vor desface-n mîna mea,
Eu n-oi mai îndrăzni, părinte,
Să-ți povestesc nenorocirea
Și să-mi mărturisesc durerea.
O dată ce ai să te vezi
Iar dezlegat la mîini și slobod,
Dar cu onoarea ta pierdută,
Înfuriat, mă vei ucide;
Și eu aș vrea să mai trăiesc,
Să-ți spun prin cîte am trecut.

CRESPO

Stai, Isabela, te oprește,
Nu mai vorbi; căci sînt necazuri
Care ți-i dat să le cunoști
Fără nevoia de-a fi spuse.

Sînt multe lucruri să le afli
Şi, de-ncep şirul, vei voi
Să-mi şi dai, mîniat, pedeapsa
Pînă a nu le auzi.
Aseară eu gustam în tihnă
Liniştea mîngîietoare,
Care-o da părul tău cel alb
Drept chezăşie tinereţii,
Cînd acei trădători mascaţi
(Care prin simplă îndrăzneală
Pot face lesne atîtea fapte
Ce nu îngăduie onoarea)
S-au repezit şi m-au răpit:
Precum un lup îi smulge oii
Nevinovata mieluşică.
Şi acel Căpitan, acela
Ce blestemat, nevolnic oaspe
Din prima zi umpluse casa
Cu cele mai neaşteptate
Trădări şi fel de fel de sfade,
De intrigi şi de şiretlicuri,
M-a înşfăcat dintîi în braţe,
Şi ca să-i înlesnească fuga
Îl ajutau alţi ticăloşi,
Care sînt tot sub steagul lui.
Şi-această deasă-ntunecată
Pădure-n margine de sat
Le-a fost slujit de adăpost.
Nu-s codrii oare de cînd lumea
Bun adăpost al tîlhăriei?
De două ori eu mi-am pierdut
Aici simţirile, şi glasul
Ce mă striga ţi-l auzeam
Tot mai încet pentru că vîntul

Îți lua vorbele cu dînsul,
Și ele tot slăbeau într-una
Cu cît veneau mai de departe.
Și ce erau la început
Cuvinte-de-nțeles — acum
Nu mai era decît un vuiet;
Și-n locul vorbelor purtate
De vînt, rămase doar ecoul
Unei chemări nedeslușite,
Așa precum s-aude-un fluier
Care răsună și se stinge
Și-ți lasă mult timp în ureche
Pierduta urmă a unui sunet.
Nemernicul cînd a văzut
Că nimenea nu-l urmărește
Și că nu-i nimeni să mă scape,
Căci însăși luna ce-mprumută
Lumina de la mîndrul soare,
Din ură sau din răzbunare,
Pînă și ea — amar de mine!
Și-ascunse-n norii tulburi fața,
Mai încercă el încă-o dată
Și, vai! de încă mii de ori
S-arate-n vorbe-nșelătoare
Al său amor. Dar oare cine
Ar fi putut avea obrazul
Să schimbe dintr-o clipă-n alta
Batjocura în mîngîiere?
Afurisit să fie omul,
Omul acela care umblă
Cu sila să cîștige-un suflet.
Doar orb să fii ca să nu vezi
Că în amor nici o izbîndă
Nu se socoate dobîndită,
Dacă ea nu-i împărtășită

De mîndra care-o îndrăgești!
Căci a-ți iubi femeia dragă
Batjocorind-o fără suflet,
E ca și cum ai strînge-n brațe
Un trup frumos, dar fără viață.
Ce rugăminți! și cîte vorbe
Ba umilite, ba trufașe
Nu i-am spus eu! Dar în zadar,
Căci... (aici glasul mi se-neacă)
Trufașul (amuțește plînsul),
Cutezătorul (pieptu-mi geme),
Necioplitul (ochii-mi plîng),
Barbarul (de amar mă-năbuș),
Tiranul (răsuflarea-mi piere),
Nerușinatul... (amețesc);
Dar unde vorba se oprește
Vorbește mai departe fapta.
Ah! De rușine mi-ascund fața
Și umilită-mi plîng durerea
Și mîinile-mi frîng de mînie,
Iar pieptu-mi clocotește-n ură.
Acum, pricepi tu făptuirea
Ce gura mea n-o poate spune.
Destul că-n tînguiala mea
Care era de vînt purtată
Și-n care cerului ceream
Nu ajutor, ci doar dreptate,
M-am pomenit în zorii zilei,
Și-avînd lumina călăuză
Tot alergai eu printre crengi
Cînd răzbătu spre mine-un zgomot;
M-am întors ca să văd cine-i,
Și era frate-meu. Ah, ceruri!
Cînd? — soartă nemiloasă — cînd
Te vei milostivi să-i dai

Unei nenorocite, sprijin?
Și-n îngînarea dimineții
Cu-a ei lumină-ncețoșată
Care abia se deslușește,
Văzu nenorocirea-ntreagă
Mai înainte de-a i-o spune;
Căci peste tot amărăciunea
Cu ochi de viezure pătrunde.
El, fără multă vorbă scoase
Din teacă sabia aceea
Ce i-o dăduseși: Căpitanul,
Văzînd tîrziul ajutor
Ce mi se-aduce împotrivă-i,
Trase și el alba-i spadă,
Și se-nclește ază-n dușmănie;
Ferește unu — atacă altul;
Iară eu, în timp ce dînșii
Se luptau cu-nverșunare,
Temătoare c-al meu frate
Ar putea să nu-și dea seama
De sînt sau nu vinovată,
Și gîndindu-mă că viața
Mi-ar fi-n joc de-aș căuta
Să mă dezvinovățesc,
Mă-ntorsei s-o iau la fugă,
Să m-afund în codrul negru;
Dar nu cu o prea mare grabă,
Căci mai întîi am stat să-mi fac
De după crengi o ferestruică
Pe unde am privit, o, tată,
Să aflu ce mă fugărește.
Și frate-miu-n puțină vreme
Pe Căpitan lovi, rănindu-l,
Și el căzu; dar cînd să-i dea
Hotărîtoarea lovitură,

Apar deodată și soldații
Tot căutîndu-și comandantul;
Și ei aflîndu-l doborît,
Se repeziră să-l răzbune.
Voi ca să le țină piept,
Dar cînd văzu o-ntreagă ceată
Fugi; și nu fu urmărit,
Pentru că toți au socotit
S-ajute mai curînd rănitul
Decît să cate răzbunare.
Luînd pe Căpitan pe brațe,
Se îndreptară înspre sat
Făr'să mai stea să se gîndească
La fapta lui și la urmări;
Căci hotărîți păreau să facă
Tot ce credeau că e mai grabnic.
Cît despre mine, cînd văzui
Cum se ivesc și cum se leagă
Tot un necaz de alt necaz,
Fugii bezmetică, orbește,
Și rătăcind încoa și-ncolo
Fără lumină sau cărare,
Fără vreo rază călăuză,
Prin cetini, hăuri și desișuri
Și iată-mă că la picioare
Îți stau supusă, povestindu-ți,
Pînă s-apuci să mă ucizi,
Durerea-mi și nenorocirea;
Și-acuma, că mi le cunoști
Străpunge-mă și ia-mi viața;
Îndrepte-și voinicia fierul
Azi împotriva vieții mele.
Și-acum, ca să mă poți ucide,
Eu îți dezleg cu mîna mea

(îl dezleagă)

Aceste legături: și-n ele
Cuprinde-mi bietul meu grumaz.
Sînt fiica ta și-s pîngărită,
Iar tu descătușat: aș vrea
Prin moartea mea să-ți meargă faima
Și să grăiască lumea toată
Că, spre a-i da viață cinstei,
Copila ți-ai sortit-o morții.

CRESPO

Isabela, haide, scoală!
Nu, nu sta îngenuncheată;
Căci făr'de-asemenea-ntîmplări
Care ne dor și ne-ntristează,
Noi n-am cunoaște ce-i amarul
Și n-am ști nici ce-i bucuria.
Ele-s făcute pentru oameni,
Și-n inimă de ne pătrund,
Să le primim cu bărbăție.
Hai, Isabela, hai degrabă,
Să ne întoarcem iute-acasă:
E în primejdie băiatul
Și trebuie numaidecît
Să facem tot ce stă-n putință
Să dăm de dînsul și să-l punem
La adăpost.

ISABEL

Mai am noroc!
Dar nu știu ce-ascunde-n asta,
Că-i ori înțelepciune multă,
Ori gînd acoperit.

CRESPO

Să mergem.

(Ies.)

SCENA 3

O uliță la intrarea în sat.

Crespo, Isabel

CRESPO

Pe Dumnezeu! Dacă nevoia
Pe Căpitan mi l-a silit
Să se întoarcă iar în sat
Ca să primească îngrijire,
Gîndesc că ar fi fost mai bine
De-ar fi murit din rana ceea,
Care l-ar fi scăpat de alta
Necruțătoare, și-apoi încă
De-o mie altele. Căci eu
N-am să mă las pînă nu-l fac
Să guste moartea. Haide, vino
Acasă, fiica mea.

SCENA 4

Notarul, Crespo, Isabel

NOTARUL

Senior
Pedro Crespo! Pentru vestea
Ce-am să ți-o dau, să mă cinstești.

CRESPO

Nu zău! Ce veste ai, notare?

NOTARUL

Consiliul comunal întreg
Chiar astăzi te-a ales alcade;
Și-acum — judecător fiind
Și primar — vei hotărî
În două treburi însemnate:
Cea dintîi este venirea
Regelui la noi în sat;
Și se spune că sosește
Azi ori mîine. Iar cealaltă
Că, pe ascuns, niște soldați
L-au tîrît astăzi pînă-n sat,
Să-l îngrijească-n mare grabă,
Pe Căpitanul care ieri
Fusese-aici cu trupa lui.
Nu spune cine l-a rănit,
Dar de-l aflăm noi pe acela,
Să vezi atuncea judecată.

CRESPO

(aparte)

Oh, ceruri! Nu-mi trecu prin minte
Cînd am jurat să mă răzbun
Că-mi voi putea păzi onoarea
Chiar cu toiagul judecății!
Și cum am să-mi fac eu păcat
Tocmai în ceasu-n care obștea
M-a pus în fruntea ei să judec
Pe alții să nu calce legea?
Căci doară lucrurile acestea
Se fac gîndit și nu în grabă.
(Tare.) Le sînt nespus de-ndatorat
Celor ce s-au gîndit să-mi dea
Această cinste.

NOTARUL

Ai să vii
Ca să primești de la comună
Toiagul de-mpărțit dreptate
Și să începeți de îndată
Să cercetați pricina.

CRESPO

Haidem.
(către Isabel)
Iar tu, să te duci acasă.

ISABEL

Îndură-se de mine cerul!
Nu trebuie să te-nsoțesc?

CRESPO

Copila mea, fii liniștită!
Alcade e al tău părinte,
Și-ți face el curînd dreptate.
(Ies.)

SCENA 5

Locuința Căpitanului.
Căpitanul, bandajat ca un rănit; *Sergentul*

CĂPITANUL

Vă spun că rana-i jucărie,
Pe mine aici ce trebuia
Să mă cărați?

SERGENTUL

Cine știa
De n-o legam ce-avea să fie.
Acum dar, c-a trecut năpasta
S-avem de grijă fiecare
Să nu ne încîlcim mai tare
Viața, pentru rana asta.
Dar ce?-ai fi vrut să te lăsăm
Tot sîngele să-l fi pierdut?

CĂPITANUL

De vreme ce m-am refăcut,
Ar fi-o greșeală să mai stăm.
Să mergem, pînă nu apucă
Să ne găsească cineva.
Dar ceilalți pe-aproape-s?

SERGENTUL

Da.

CĂPITANUL

Să fim, deci, pregătiți de ducă
De-acești țărani ca să scăpăm,
Căci dacă află că-s aci,
Nu știu de nu va trebui
Cu pumnii să ne apărăm.

SCENA 6

Rebolledo, Căpitanul, Sergentul

REBOLLEDO

Justiția a și sosit.

CĂPITANUL

La mine ce să caute
Justiția civilă?

REBOLLEDO

De!
Atîta spun eu: c-a venit.

CĂPITANUL

Cu-atît mai bine; a picat
La mine-aici, tocmai la vreme:
De-acuma nu am a mă teme
De ceilalți țărani din sat.
Justiția de-aici doar știe
Că nu ne judecă pe noi
Decît Consiliul de război;
Și-acolo ce o fi să fie —
Să mă trimeată, căci nu-mi pasă.

REBOLLEDO

N-ai grijă! că se jeluiește
Țăranul peste tot.

CĂPITANUL

Firește.

SCENA 7

Aceiaşi, Crespo, Notarul, țărani

CRESPO
(din culise)

La porți! Păziți ca să nu iasă
Din casa asta vreun soldat

Dintre acei ce-aici intrară.
Pe cel ce-ncearcă să dispară
Ucideți-l.

CĂPITANUL

Ce s-a-ntîmplat?
Cum îndrăzniți? *(Aparte.)* Dar văd eu bine?

(Apare Pedro Crespo cu toiagul de judecător,
și după el țăranii.)

CRESPO

Și de ce nu? Sau poate-ai vrea,
Mă rog, Justiția să stea
Să-ți ceară voie?

CĂPITANUL

După mine,
Justiția (și dumneata,
Alcade doar de azi de ieri)
Nu prea aveți de loc puteri
În cazul meu.

CRESPO

Pe legea mea,
Nu-i locul să ne supărăm,
Senior, căci eu n-aș fi venit
De n-ar fi fost de împlinit
O formă. Și acum să stăm
De vorbă singuri.

CĂPITANUL
(către Sergent și Rebolledo)

Hai, ieșiți!

CRESPO
(către țărani)

Ieșiți și voi de-asemenea.
(Către Notar.)
Dar pe soldați nu-i veți scăpa
Din ochi.

NOTARUL

Precum ne porunciți.

(Țăranii, Sergentul, Rebolledo și Notarul ies.)

SCENA 8

Crespo, Căpitanul

CRESPO

Cu dreptul ce mi-l dă puterea
Dreptății și a legii, vin
Să te silesc să mă asculți.
Toiagul mi-l pun la o parte;
Și-așa, ca de la om la om,
Vreau să-mi mărturisesc durerea.
(Își reazemă toiagul.)
Și pentru că rămas-am singuri,
Hai, don Alvaro, să vorbim
Deschis și limpede, în tihnă,
Fără ca patima din noi,
Care ne stă ca ferecată,
În faldurile inimii,
Să răbufnească și să spargă
Zăgazurile liniștii.

Mă țin că sînt un om de treabă
Și dacă-aș fi putut s-aleg
Cum să mă nasc (mi-e martor Domnul)
M-aş fi făcut fără cusur
Și fără nici un fel de pată,
Ce-ar fi putut să-mi micșoreze
Avîntul plin de năzuințe.
Din partea semenilor mei
N-am cunoscut decît cinstire:
Sînt prețuit în parohie
Ca şi-n Consiliul comunal.
Pămînt am, slavă Domnului,
Destul, și nu-i afla ca mine
Nici un țăran mai înstărit
În satele cîte se află
Prin partea locului; copila
Crescut-o-am cum se cuvine,
Și îi cunoaşte toată lumea
Virtutea: tot aşa era
Și maică-sa, s-o ierte Domnul!
Socot că asta ar ajunge
Să vă dați seama, senior,
Că sînt bogat, dar nimeni n-are
Să-mi zică-o vorbă rea. Sînt paşnic,
Dar nimănuia nu-i îngădui
Ca să mă facă de ocară.
Toate acestea-s mare lucru,
De stai să judeci că trăim
Într-un biet sat în care lumea
Nu face alta decît umblă
Să-şi afle unul celuilalt
Metehnele și slăbiciunea.
Şi — Doamne! de s-ar mulțumi
Cu-atît, senior, să şi le afle!
Că fata mea este frumoasă

O spune chiar purtarea voastră,
Şi aş putea s-o spun şi eu,
Plîngînd şi cu durere-n suflet,
Căci doar din asta mi se trage
Întreg necazul. Dar din cupă
Să nu vărsăm de tot amarul,
Pînă nu ştim ce-i suferinţa.
Ar trebui să nu ne prindem
Senior, în jocul întîmplării,
Ci să-ncercăm, oricît, să facem,
Ceva să îndreptăm greşeala.
Nenorocirea mea e mare
Şi cît aş vrea eu s-o înăbuş
Nu pot. Mi-e martor Dumnezeu
Că de-aş putea s-o ţin ascunsă
Şi tainic îngropată-n mine
Eu n-aş veni aşa cum vin;
Ci mai curînd aş ierta totul,
Să nu mai sufăr iar, vorbindu-ţi.
Dar cum mă văd silit să caut
Să şterg în orice chip ruşinea,
Şi chibzuind că răzbunarea
Batjocura tot nu mi-ar drege-o,
Cu gîndul trec din una-n alta
Şi văd că nu-i decît un leac,
Care să-mi facă mie bine
Iar dumitale nici un rău;
Acela, ca din clipa asta
Să iei întreaga mea avere,
Căci nu-mi opresc de trai leţcaie
Nici mie, şi nici lui Juan,
(Pe care-l voi chema să-ţi stea
Cu umilinţă la picioare).
Săraci, vom cere de pomană
Din casă-n casă, dacă altfel

N-o fi vreo cale sau vreun mijloc
De a ne duce zilele.
Şi de ţi-i voia ca dendată
Să ne pui semnele robiei
Şi să ne vinzi pe amîndoi,
Cu asta s-ar putea spori
Venitul ce ţi-l dau ca zestre;
Numai întoarce-ne iar cinstea
Ce ne-ai răpit-o. Eu nu cred
Să-ţi vezi onoarea păgubită
De te-nvoieşti; căci tot ce-ar pierde
Copiii voştri, senior,
Cînd s-ar afla că-mi sînt nepoţi,
Vor cîştiga mult mai vîrtos
Cînd se va şti că-ţi sînt odrasle.
Că bine zice un proverb
Castilian că — vorba ceea —
Doar calul poartă şaua. Uite

(îngenunchează)

Eu la picioare-ţi cad acum
Şi în genunchi te rog, plîngînd,
Iar lacrimile-n barba albă
Ca neaua, picură ca apa
Şi fac ca inima să simtă
Că mă topesc de tot de jale.
Ce-ţi cer? Nimic, doar cinstea-ţi cer
Pe care ştii că mi-ai răpit-o;
E-a mea, măcar că după felul
Umilitor în care-o cer
S-ar crede că îţi cer ceva
Ce nu-i al meu, ci-al dumitale.
Gîndeşte-te că aş putea
Cu mîna mea să mi-o recapăt,
Dar vreau să mi-o dai dumneata.

CĂPITANUL

Destul, că-ncep să-mi pierd răbdarea,
Bătrîn neghiob și... orator.
Să-mi mulțumești, căci azi era
Să nu scapi viu din mîna mea
Nici tu și nici al tău fecior.
Dară să știți că datorați
Viața voastră doar acelei
Mari frumuseți a Isabelei.
De v-ați gîndit să răzbunați
Cu armele ultragierea,
Poftiți — că nu mă tem — pe dată;
Iar de doriți vreo judecată,
Să-mi faceți nu aveți căderea.

CRESPO

Plînsu-mi nu mișcă a ta ființă?

CĂPITANUL

Un plînset de copil, de babă,
Ori de moșneag — nu-i mare treabă.

CRESPO

Pentru atîta suferință
Nu se cuvine-o mîngîiere?

CĂPITANUL

Ce mîngîiere mai poftești,
Cînd îți îngădui să trăiești?

CRESPO

Iată!-n genunchi un om îți cere
Cu lacrimi să-i redai onoarea.

CĂPITANUL

Nătîng!

CRESPO

Da? Vei vedea îndat
Că-s eu alcade-aici în sat.

CĂPITANUL

Se pune numai întrebarea
De mă poţi judeca: de-aici
Consiliul de război mă ia.

CRESPO

Aşa-nţelegi să termini?

CĂPITANUL

Da,
Bătrîn smintit şi măscărici.

CRESPO

Alt mijloc nu-i?

CĂPITANUL

Ba da; să taci
E cel mai bun în cazul tău.

CRESPO

Nu altul?

CĂPITANUL

Nu.

CRESPO

Ei bine, zău
C-ai să-mi plătești pentru ce faci...
Hei!
(Se ridică și-și ia toiagul.)

SCENA 9

Țărani, Crespo, Căpitanul

UN ȚĂRAN
(din culise)

Senior!

CĂPITANUL
(aparte)

Oare ce-mi coc
Acești țărani împielițați?
(Intră țăranii.)

ȚĂRANII

Ce porunciți?

CRESPO

Să-l arestați
Pe senior Căpitan pe loc.

CĂPITANUL

Dar asta-ntrece marginea!
C-un om ca mine tu te pui?
Sînt în serviciul regelui
Și nu îngădui.

CRESPO

Vom vedea.
De-aicea doar legat sau mort
Ai să mai ieși.

CĂPITANUL

Eu vă previu:
Sînt căpitan și încă viu.

CRESPO

Dar eu, alcadele, sînt mort?
(Către țărani.)
Duceți-mi-l la închisoare.

CĂPITANUL

Văd că nu pot să mă opun;
Luat cu forța, mă supun.
Dar de această întîmplare
Mă plîng eu regelui.

CRESPO

Și eu.
Noroc că e în drum spre noi,
Și-o să ne plîngem amîndoi.
Și-acum, fă bine, domnul meu,
Și predă spada.

CĂPITANUL

Dar n-ai drept
Să...

CRESPO

Zău? Cînd ești în mîna mea?

CĂPITANUL

Să fiţi cuviincioşi!

CRESPO

Ei, da,
De ne ceri asta, asta-i drept.
Luaţi-l, deci, cuviincios,
Şi-ncet băgaţi-l la răcoare;
Cu tot respectul, la picioare
Puneţi-i lanţur'le frumos,
Cătuşile şi-apoi vegheaţi
Să nu vorbească dumnealui
Cu nici un alt soldat de-al lui.
Duceţi-i şi pe ăştia doi
Tot la arest, fără ocări;
Şi-i despărţiţi, c-avem temei,
Cuviincios, pe cîteşitrei
Să ni-i supunem la-ntrebări.
Şi, fie vorba între noi,
De vă găsesc destulă vină,
Cu stima mea cea mai deplină
Vă spînzur şi vă şi jupoi.

CĂPITANUL

Ah! bădăranii-ajunşi puternici!

(Ţăranii ies, scoţîndu-l şi pe Căpitan.)

SCENA 10

Rebolledo, Chispa, Notarul, Crespo

NOTARUL

Un scutier şi un soldat,
Pe ăştia am mai apucat

Să prindem din acei nemernici;
Mai era unul ce-a scăpat.

CRESPO

Ăsta-i istețul ce cînta;
Cînd ștreangul după gît i-o sta
N-o să-i mai ardă de cîntat.

REBOLLEDO

Dar ce, senior, e o rușine
Să cînți?

CRESPO

Din contra, e-un talent;
Am pentru tine-un instrument
Ca să te fac să cînți mai bine.
Nu mă-ndoiesc că vei vorbi...

REBOLLEDO

Ce?

CRESPO

Tot ce az-noapte s-a-ntîmplat.

REBOLLEDO

Pe fiica-ta de-ai fi-ntrebat,
Aflai.

CRESPO

De nu spui vei muri.

CHISPA

(către Rebolledo)

Tu, Rebolledo, să fii tare
Și să nu scoți nici un cuvînt;

De te ţii bine, am să cînt
Isprava ta într-o cîntare
De pomină.

CRESPO

Nu te trudi;
Că-ndată-mi cînţi în locul lui.

CHISPA

Pe mine nu poţi să mă pui
La cazne.

CRESPO

Zău? Şi-am putea şti
De ce?

CHISPA

Că nici o lege dată
Nu-ţi dă temei de condamnare.

CRESPO

Ai vreun motiv?

CHISPA

Chiar foarte mare.

CRESPO

Zi-i, care-i?

CHISPA

Sînt însărcinată.

CRESPO

Ai mai văzut neruşinare?
Ţi-arăt eu ţie, băieţaş.
Cum, nu eşti dintre pedestraşi?

CHISPA

Nu, senior: din cei călare.

CRESPO

Vă fac eu să vă hotărîți
Și să vorbiți.

CHISPA

O să vorbim
Și-om spune mai mult decît știm;
C-ar fi păcat să ne-omorîți.

CRESPO

Asta vă scapă de tortură
Pe amîndoi.

CHISPA

Dacă-i așa,
Cum sînt făcută a cînta,
Zău că-i dau drumul iar la gură.
(Cîntă:) Cu chinuri mari m-au încercat.

REBOLLEDO
(cîntă și el)

Dar mie cînd îmi bate ceasul?

CRESPO

Ce faceți?

CHISPA

Noi? Ne dregem glasul
C-avem doar multe de cîntat.
(Ies.)

SCENA 11

Odaie în casa lui Crespo.

Juan

JUAN

De-atunci de cînd pe trădător
L-am scos din luptă sîngerînd,
Cînd alți nemernici apărînd
Plecai de-acolo repejor
Strigînd sudalme, jurăminți,
Tot codrul l-am cutreierat
Dar peste soră-mea n-am dat.
Și mi-am luat inima în dinți
Și m-am întors într-adevăr
În sat și-n casă am intrat,
Ca tatei tot ce s-a-ntîmplat,
Să-i povestesc de-a fir în păr;
Și-acuma ard de nerăbdare
Ah, Doamne! să-i ascult povața,
Să-mi scap onoarea și viața.

SCENA 12

Ines, *Isabel*, deznădăjduită; *Juan*

INES

Durerea să nu te doboare:
Căci a trăi-n amărăciune
E ca și cum ai fi murit.

ISABEL

Ines, că eu nu m-am scîrbit
De viața asta, cine-ți spune?

JUAN

Am să-i spun tatei... (*Aparte.*) Vai de mine!
Nu-i Isabela? Cum nu! ea-i!
Atunci ce-aştept? (*Trage spada.*)

INES

Stai, vere!

ISABEL

Stai!
Frate! Ce faci?

JUAN

Eu o ruşine
O spăl cu spada, căci în joc e
Viaţa şi onoarea.

ISABEL

Ascultă...

JUAN

Să mori! şi fără vorbă multă.
Te ierte cerul!

SCENA 13

Crespo, ţărani, ceilalţi

CRESPO

Staţi! Ce e?

JUAN

După-ndelungă chibzuială,
Îndrept jignirea; răsplătesc
Batjocura și pedepsesc...

CRESPO

Destul, ajunge! E-o greșeală
Ce-o faci tu, cutezînd să vii...

JUAN

Toată schimbarea asta ce-i?

CRESPO

Să nu te văd în ochii mei!
Că, după cîte auzii
Tu ai rănit pe-un căpitan.

JUAN

O, tată, de-am făcut vreun rău,
Ți-am apărat numele tău
Și cinstea...

CRESPO

Ia mai taci, Juan!
Și să-l închideți și pe dînsul.

JUAN

Cum poți să fii cu-al tău fecior
Atîta de necruțător?

CRESPO

Chiar tata de-ar fi, și pe dînsul
L-aș judeca tot cu asprime.
(Aparte.) Fac asta spre a-i ocroti
Viața; și toți vor gîndi

Că-s un alcade cum nu-i nime
Mai drept pe lume.

JUAN

E drept ce faci?
Rănit-am doar pe-un trădător;
Şi, pentru fapta-i, s-o omor
Vrui chiar pe soră-mea.

CRESPO

Mai taci!
Ştiu tot; dar ştiu deòcamdată
Ca om; şi deci va trebui
Şi ca cinstit alcade-a şti
În amănunt povestea toată.
Dar pînă cînd voi cerceta
Să văd cît eşti de vinovat
Am să te ţin întemniţat.
(Aparte.) Dar de bucluc îl voi scăpa.

JUAN

Ce urmăreşti nu-i desluşit:
De cinste tu ai fost furat
Şi-alungi pe cel cu gînd curat,
Ţinînd cu cine ţi-a greşit.
(Îl scot pe arestat.)

SCENA 14

Crespo, Isabel, Ines

CRESPO

Hai, Isabela, iscăleşte
Jalba, să fie pedepsit
Acela ce te-a pîngărit.

ISABEL

Tu, care ai ținut să fie
Cît mai ascunsă-a ta durere,
Taina-n vileag voiești a da?
De nu poți a mă răzbuna
Îndură totul în tăcere.

CRESPO

Nu: încă n-ai fost răzbunată
Cum aș fi vrut, căci un alcade
Să se răzbune nu se cade,
Decît prin dreaptă judecată!
(Isabel iese.)
Adă-mi Ines, acel toiag;
Cu binele de n-a voit,
O să se vadă-acum silit
Cu răul.
(Ines iese.)

SCENA 15

Don Lope, soldați, Crespo

DON LOPE

(din culise)
Stai! Oprește-n prag.

CRESPO

Dar asta ce-i? Ce Dumnezeu?
Ei! cine năvălește-așa
Și intră buzna-n casa mea?
(Intră Don Lope și soldații.)

DON LOPE

Taci, Pedro Crespo, că sînt eu;
Ca s-ajung iute-aici, în sat,
Azi cale-ntoarsă am făcut,
Că-mi pare că s-a petrecut
Un fapt teribil de ciudat.
Mi-am zis: să trag nu se cuvine
În altă parte, cînd te am
Ca bun prieten.

CRESPO

Zic: mulțam!
Sînt mîndru c-ați intrat la mine.

DON LOPE

Întîi mă mir că fiul nostru
N-a mai venit.

CRESPO

Aflați îndată
Şi pricina dar deocamdată;
Vă rog să-mi povestiți, senior,
Ce vînt v-aduce; spre a şti
De ce-aţi venit cu supărare.

DON LOPE

Obrăznicia e mai mare
Decît ţi-o poţi închipui;
Că de mai multă îndrăzneală
N-a fost cîndva vreun om în stare.
Azi, un soldat, fără suflare,
M-a prins în drum și mi-a spus că...
Ah, dar turbez și-ncerc în van
Să mă calmez.

CRESPO

S-aud ce-a spus.

DON LOPE

Că-un mic alcade ar fi pus
Să-mi aresteze-un căpitan.
Şi, pe toţi dracii! n-am simţit
Mai mari dureri de cînd îs eu,
Ca astăzi, cînd piciorul meu
Cel blestemat m-a chinuit
Şi să ajung m-a-mpiedicat
Mai iute, ca să-l pedepsesc.
Jur pe Hristos! Dacă-l găsesc
Pe-acest mişel alcade-l bat
Cu vergi pînă-l omor şi cade.

CRESPO

Cred că degeaba v-aţi grăbit,
Căci nu se lasă biciuit
Prea lesne un cinstit alcade.

DON LOPE

Să le primească-l voi sili,
De vrea sau nu.

CRESPO

M-aş cam mira.
Şi cred că-n lume nimenea
S-o faceţi nu v-ar sfătui.
Dar ştiţi de ce l-au arestat?

DON LOPE

Nu; dar orice le căşunară,
Doar mie trebuiau să-mi ceară

Dreptate; iar pe vinovat
Îl trimeteam *eu* la călău.

CRESPO

N-aveți habar, se vede, voi,
Ce-nseamnă-alcadele la noi,
Un drept alcade-n satul său.

DON LOPE

Dar ce, nu-i tot un bădăran?

CRESPO

Un bădăran s-o fi chemînd,
Dar dacă el și-a pus în gînd
Să-l spînzure pe Căpitan,
Zău că nu-i chip de-a-l mai opri.

DON LOPE

Ba, ți-l opresc — pe legea mea!
Și dacă vrei să vezi cumva
De știu sau nu a-l potoli,
Zi-mi unde șade omul meu.

CRESPO

Destul de-aproape de aci.

DON LOPE

Dar spune-odată! haide, zi:
Cine-i alcadele?

CRESPO

Sînt eu.

DON LOPE

Pe legea mea, nu-i de crezut!

CRESPO

Zău, că-i aşa precum v-am spus!

DON LOPE

Atunci, ce-am spus e bine spus.

CRESPO

Iar ce-am făcut e bun făcut.

DON LOPE

Să-l scot din temniţă-am venit
Pe cel închis şi să răzbun...

CRESPO

Iar eu îl ţin închis, vă spun,
Aici, pentru ce-a săvîrşit.

DON LOPE

Ştiţi că pe rege îl slujeşte,
Şi *eu* să-l judec se cuvine?

CRESPO

Ştiţi că, din casă de la mine
Mi-a răpit fata, tîlhăreşte?

DON LOPE

Ştiţi că am dreptul de-a curma
Neînţelegerea pe loc?

CRESPO

Ştiţi oare că şi-a bătut joc
În codru de onoarea mea?

DON LOPE

Ştiţi oare cît vă depăşeşte
Puterea care mi s-a dat?

CRESPO

Ştiţi oare că l-am îmbiat
Să ne-împăcăm şi nu primeşte?

DON LOPE

Aici aţi încălcat acel
Drept suveran de judecată.

CRESPO

Şi cinstea mea a fost călcată,
Iar el n-a judecat de fel.

DON LOPE

Despăgubirea, fii pe pace,
Ţi-o dă; şi sînt chezaş la plată.

CRESPO

Nu rog pe nimeni niciodată
Să facă ce-mi pot singur face.

DON LOPE

Pe cinstea mea de militar
Jur că vi-l iau pe arestat.

CRESPO

Iar eu vă jur c-am şi-ncheiat
Dosarul lui.

DON LOPE

Cum zici? Dosar?

CRESPO

Da; nişte file de hîrtie
Care se cos atuncea cînd
Împricinații, rînd pe rînd,
Mărturisesc.

DON LOPE

Din pușcărie
Mă duc să-l scot.

CRESPO

Nu vă opresc
Să mergeți; dar eu vă previn:
Oamenii mei vor trage-n plin
În nepoftit, şi nu glumesc.

DON LOPE

De gloanțe nu mi-i frică mie,
Că-s învățat să le primesc;
Dar nimănuia nu-i doresc
Să mă încerce la mînie.
Hei, tu — soldat, aleargă-ndat
Și dă de veste să se oprească-n
Loc trupele; şi să zorească
Să se întoarcă-aici în sat,
Unde s-aștepte stînd pe loc,
În pîlcuri bine rînduite,
Cu tunurile pregătite
Și gata la porunca „foc",

UN SOLDAT

Nici n-am plecat şi-am şi venit;
Căci trupele, cum au aflat
Cîte s-au întîmplat în sat,
S-au întors de unde-au pornit.

DON LOPE

Hristoşi! Acuma-i de văzut
De-l dai sau nu pe arestat.

CRESPO

Hristoşi! O să vedeţi îndat:
Că am să fac ce-am de făcut.
(Ies.)

SCENA 16

Încăpere în închisoare.

Don Lope, *Notarul*, *soldaţi*, *Crespo*, care vorbesc din culise; se aud bătăi de tobă

DON LOPE

Soldaţi, aceasta-i închisoarea
În care zace Căpitanul;
De nu ni-l dau numaidecît
Puneţi-i foc să ardă toată;
Şi dacă ni se-mpotriveşte
Întregul sat, aprindeţi satul.

NOTARUL

De-ar arde temniţa văpaie,
Cu asta n-au să-l lase slobod.

SOLDAŢII

Să moară toţi ţăranii ăştia!

CRESPO

Să moară? Zău? Şi ce mai vreţi?

DON LOPE

Încep să vină ajutoare.
Intraţi cu forţa înăuntru!
Hai, spargeţi porţile!

SCENA 17

Dintr-o parte apar *soldaţii* şi *Don Lope;* din cealaltă, *Regele, Crespo, ţăranii* şi *alaiul*

REGELE

Ce-i asta?
Să vin eu şi să vă găsesc
Într-aşa fel!

DON LOPE

Asta-i, senior,
Din pricină că un ţăran
Şi-a-ngăduit o îndrăzneală
Care pe lume n-are seamăn:
Şi jur pe Dumnezeu din ceruri,
Că dacă maiestatea voastră
N-ar fi ajuns aşa curînd,
Tot satul ar fi fost în flăcări.

REGELE

Dar ce s-a-ntîmplat?

DON LOPE

Un alcade
A arestat un căpitan,
Şi-acum, cînd am venit să-l cer
Nu vrea să mi-l elibereze.

REGELE

Cine-i acel alcade?

CRESPO

Eu.

REGELE

Şi cum te dezvinovăţeşti?

CRESPO

Să fac aşa, aveam tot dreptul,
Căci fapta sa nelegiuită
Merită moartea, fiind vorba
De o răpire de fecioară,
Ce-a fost nemernic siluită,
Iar el, făptaş, ca să se-nsoare
Cu dînsa n-a primit, cînd tatăl
Veni să-l roage în genunchi.

DON LOPE

Alcadele e totodată
Şi tatăl ei.

CRESPO

Ce are-a face
Una cu alta! Un străin
De-ar fi venit să mi se plîngă,
Nu trebuia să-i fac dreptate?

Păi, de-i așa, n-aveam să fac
Și pentru biata mea copilă
Ce-aș fi făcut și pentru alții?
Că dacă am găsit destul
Temei să-mi arestez feciorul,
Se cuvenea să fiu tot drept
Cu sora lui; căci amîndoi
Sînt sînge din sîngele meu.
Să cercetați de-am judecat
Eu după lege și-ntrebați
De poate cineva să spună
C-aș fi făcut vreo părtinire
Sau c-aș fi mituit vreun martor,
Ori de s-o dovedi că altfel
S-a petrecut de cum stă scris,
Atuncea, fără de cruțare,
Să mă ucideți.

REGELE

Foarte bine
Ai judecat; dar ai uitat
Că n-aveai autoritatea
De a executa sentința;
E dreptul altui tribunal
Să facă-n acest caz dreptate.
Predă-l pe arestat.

CRESPO

Îmi pare
Că n-am să pot s-o fac, senior,
Căci, să vedeți, cum pe-aici nu-i
Decît un singur tribunal,
Sentințele le execută
Tot el. Așa că cea a noastră
Cred c-a și fost executată.

REGELE

Ce spui?

CRESPO

De nu vreți să mă credeți,
Senior, că e adevărat,
Întoarceţi ochii şi priviţi:
Acesta este Căpitanul.

(Se deschide o uşă prin care se vede Căpitanul, mort, aşezat pe scaunul „garrotei"[1].)

REGELE

Dar cum de-ai îndrăznit aceasta?

CRESPO

Dacă, aşa cum aţi mai spus,
Sentinţa noastră a fost bună,
Nici execuţia nu-i rea..

REGELE

Dar cum? Consiliul de război
N-ar fi putut executa?

CRESPO

Eu cred că maiestatea voastră
Vede-n justiţia întreagă
Un singur trup cu multe mîini;
Şi-atunci ce-nsemnătate are
Dacă ucid un om cu asta,
Sau îl omor cu ceelaltă,
Dacă tot trebuia să moară?

---

[1] Mod special de supliciu, prin strangulare *(garrota)*, obişnuit în Spania (n.r.).

Ce-nseamnă-un lucru mic, greșit,
Cînd ținta mare-ai nimerit?

REGELE

Dacă stau lucrurile așa,
De ce atunci pe Căpitan,
Care-i și cavaler, n-ai pus
Să-i taie capul?

CRESPO

Vreți să știți?
Senior, cum nobilii de-aici
Trăiesc ca niște oameni pașnici,
Călăul nostru din comună
Nu știe cum se taie-un cap.
Dar asta-i treaba mortului,
Și pînă cînd n-o să se plîngă
El singur de vreo nedreptate,
Să nu ne-amestecăm, aș zice.

REGELE

Don Lope, lucru-i săvîrșit
Și moartea i-a fost bine dată;
Că înțeleaptă vorbă spuse:
Ce-nseamnă-un lucru mic greșit
Cînd ținta mare-ai nimerit?
Poruncă dau să nu mai stea
Nici un soldat pe-aici, și iute
Să se pornească toți în marș,
Ca-n Portugalia s-ajung
Cît mai curînd, plecînd îndată.
Iar dumneata în Zalameea
Vei fi alcade pe viață.

CRESPO

Ca maiestatea voastră nimeni
Pe lumea asta n-o să ştie
Justiţia să o cinstească.
(Iese Regele şi suita.)

DON LOPE

Să binecuvîntezi deci ceasul
Sosirii maiestăţii sale.

CRESPO

Pe Dumnezeu, de nu sosea,
Nu ştiu povestea cum sfîrşea.

DON LOPE

Dar oare n-ar fi fost mai bine
Să-mi fi predat pe cel închis,
Iar eu să te fi ajutat
Să redai cinstea fiicei tale?

CRESPO

Ea va intra la mănăstire
Şi-acolo-şi va găsi un mire
Care, primind-o, nu se uită
Să vadă dacă e de neam.

DON LOPE

Să-mi dai pe ceilalţi închişi.

CRESPO
(către Notar)

Să fie liberaţi îndată.
(Notarul iese.)

SCENA 18

Rebolledo, Chispa, soldați; apoi Juan; Don Lope, Crespo, soldați și țărani

DON LOPE

Lipsește fiul dumitale,
Și cum el e soldatul meu,
Nu poate sta închis.

CRESPO

Eu vreau,
Senior, să-și ia și el pedeapsa
Pentru o vină care-o are
De-a fi rănit pe Căpitan;
Căci chiar de-a fost îndreptățit,
Cum spun, să-și apere onoarea,
Ar fi putut s-o facă altfel.

DON LOPE

Pedro Crespo, toate-s bune.
Cheamă-mi-l!

CRESPO

Iată-l aci!
(Intră Juan.)

JUAN

Vă cad, seniore, la picioare;
Ca slugă vă-nsoțesc oriunde.

REBOLLEDO

Nu cred să-mi ardă a mai cînta
Toată viața.

CHISPA

Ba eu da;
Și am să cînt chiar de-ar mai fi
Să trec prin cîte am trecut.

CRESPO

Aici sfîrșește autorul
Povestea sa adevărată;
Și de-a avut greșeli, iertați-l.